

2026

Juvan esi- ja perusopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma

Sivistyslautakunta 6.6.2023 § 26 ja § 27

Sivistyslautakunta 28.4.2026 §

Kuntakohtainen ohjausryhmä 16.4.2026

Sisällys

1 Opiskeluhoolto ja opiskeluhooldopalvelut	4
1.1 Opiskeluhoollon kokonaisuus	4
1.1.1 Opiskeluhoollon ohjausryhmä	5
1.1.2 Yhteisöllinen yksikkökohtainen opiskeluhoolto	5
1.1.3 Yksilökohtainen opiskeluhoolto	6
1.2 Opiskeluhoollon palvelut	7
2 Juvan esi- ja perusopetuksen opiskeluhooldosuunnitelma	7
2.1 Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhooldopalvelut	8
2.1.1 Arvio opiskeluhooldopalveluiden kokonaistarpeesta	8
2.1.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhooldopalveluista	9
3 Yhteisöllinen opiskeluhoolto - Koulu yhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi	9
3.1 Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	10
3.2 Koulukohtaisten opiskeluhooldoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat	11
3.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen	11
3.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen – Tämä osio ei koske esikoululaisia!	12
3.5 Yhteistyö ja käytänteet koulu ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	13
4 Yksilökohtainen opiskeluhoolto ja toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi	14
4.1 Opiskeluhooldopalvelut	14
4.1.1 Terveystenhoitaja	14
4.1.2 Kuraattori	15
4.1.3 Koulupsykologi	15
4.1.4 Koululääkäri	15
4.2 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhooldopalveluihin	16
4.3 Yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen	17
4.4 <i>Opiskeluhooldokertomusten laatiminen</i> , säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhooldokterille	18
4.5 Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä – ei koske esiopetusta!	19

4.6 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa	20
4.7 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet	20
5 Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	21
5.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttamiseen.....	21
5.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	22
5.3 Opiskeluhoillon monialainen yhteistyö oppimisen ja koulunkäynnin tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä	23
5.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi.....	25
5.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille.....	28
6 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma	29
6.1 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.....	29
6.2 Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle).....	30
Kriisisuunnitelma	33
Kriisiryhmä ja sen tehtävät	34
Äkillisen kriisin hoitaminen on monivaiheista toimintaa	36
Oppilaan kuolema.....	37
Opettajan kuolema	37
Oppilaan lähiomaisen kuolema	38
Onnettomuus tai väkivaltatilanne koulussa.....	38
Muuta huomioitavaa.....	38
Psykososiaalisen tuen suunnittelun ja toteutuksen yhteistyö.....	38
Mistä toimijoita - milloin ei pidä itse toimia?	39
Kriisitilanteiden viestintäperiaatteita psykososiaalisen tuen näkökulmasta	39
Ulkopuolinen maailmakin tarvitsee informaatiossa.....	40
Yhteistyö vanhempien kanssa kriisitilanteissa	40

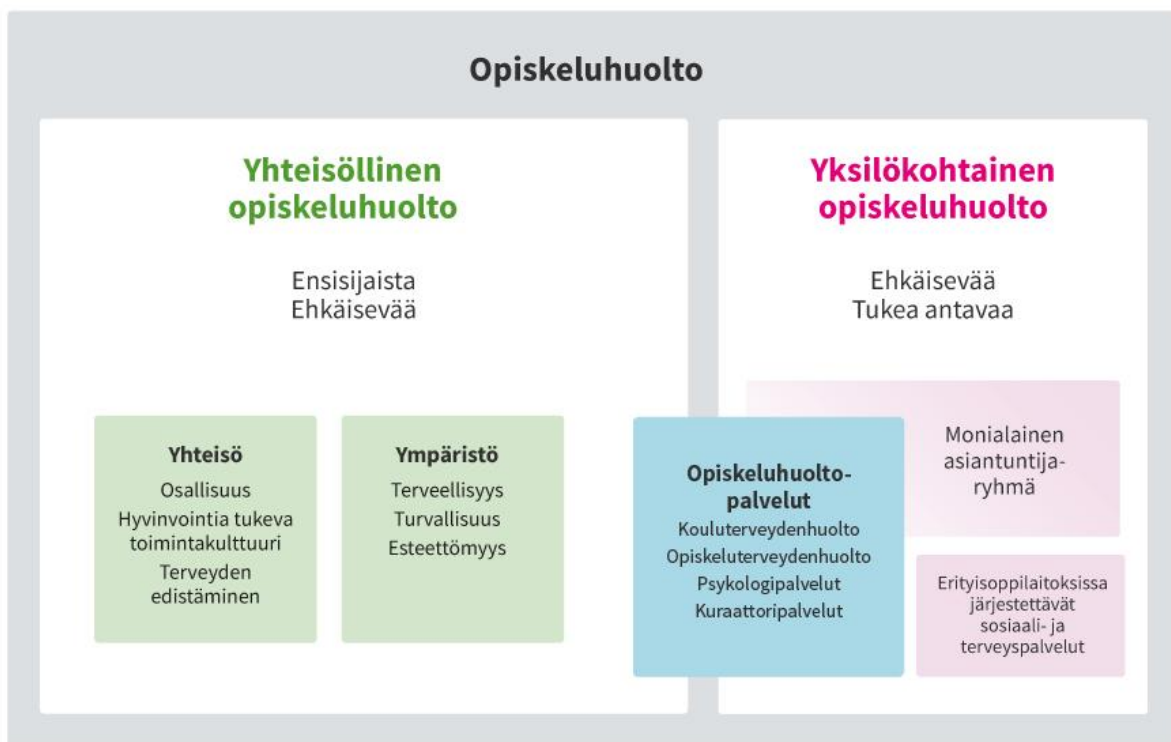
Ohjeita ja toimintamalleja kriisin käsittelyyn	41
Lapsi äkillisessä kriisissä - ohjeita kohtaamiseen	41
Nuori äkillisessä kriisissä - ohjeita kohtaamiseen.....	42
Keskusteluaiheita koululuokkaan äkillisen kriisin jälkeen	43
Traumaattisten tapahtumien käsittely luokassa.....	43
Esimerkkejä jatkotyöskentelyn avuksi.....	48
Näkökohtia kriisityöstä monikulttuuritalanteissa	48
Käsitteitä ja termejä:.....	50

1 Opiskeluhoolto ja opiskeluhooltopalvelut

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Lisäksi oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon ja opiskeluhoollon palveluihin. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. (Pops)

1.1 Opiskeluhoollon kokonaisuus

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä koulujen ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman valmistelussa.

Kuva: Opiskeluhoollon lakimuutokset Hietanen-Peltola

Opiskeluhoiltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoilto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoilto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi oppilailla on oikeus opiskeluhoiltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhoilto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhoiltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. (Pops)

1.1.1 Opiskeluhoillon ohjausryhmä

Juvalla toimii opiskeluhoillon ohjausryhmä, jossa on edustettuna esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus ja opiskeluhoiltopalvelut. Mukana on lisäksi nuorisopalveluiden, huoltajien, opiskelijoiden ja mahdollisesti muiden toimijoiden tai järjestöjen edustajia.

Kunnan sivistysjohtaja ja varhaiskasvatusjohtaja toimivat LAPE-ohjausryhmän edustajina eli lasten, nuorten ja perheiden palveluja ja tukea yhteensovittavana kuntatasoisina henkilöinä yhteistyössä hyvinvointialueen edustajien kanssa.

Opiskeluhoillon ohjausryhmä

- koordinoi koulutusmuotokohtaisten opiskeluhoiltosuunnitelmien laadintaa
- suunnittelee, kehittää ja arvioi opiskeluhoillon kokonaisuutta ja ohjaa oppilaitoskohtaisten opiskeluhoiltoryhmien toimintaa esiopetuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa
- linjaa yhteiset tavoitteet opiskeluhoillon toiminnalle ja tukee yhteisten tavoitteiden saavuttamista ja yhtenäisten toimintatapojen omaksumista.

LAPE-ohjausryhmän edustajat

- täydentävät Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kuntakohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet
- toimeenpanee lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien toimenpiteitä ja arvioi tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

1.1.2 Yhteisöllinen yksikkökohtainen opiskeluhoilto

Yhteisöllisellä opiskeluhoillolla tarkoitetaan toimintakulttuuria, joka edistää oppilaiden ja opiskelijoiden

- oppimista
- terveyttä ja hyvinvointia
- sosiaalista vastuullisuutta
- vuorovaikutusta
- osallisuutta
- ympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö kuuluu kaikille koulun ja oppilaitoksen toimijoille. Jokaisen oppilaan ja opiskelijan kanssa työskentelevän sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavan viranomaisen ja työntekijän on tehtävissään edistettävä oppilaiden ja opiskelijoiden ja koko koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä huoltajien kanssa. Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on koulun tai oppilaitoksen henkilökunnalla. Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä työtä johtaa rehtori tai koulunjohtaja.

Opiskeluhoitoryhmässä asioita käsitellään vain yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Ryhmistä, luokista, opiskeluympäristöstä ja koulu- tai oppilaitosyhteisöstä voidaan keskustella esimerkiksi ilmapiirin, työrauhan, kiusaamisen, hyvinvoinnin, terveyden tai osallisuuden näkökulmista. Koska opiskeluhoitoryhmässä ei käsitellä yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa koskevia asioita, voivat työskentelyyn osallistua myös oppilaat ja opiskelijat, huoltajat tai ulkopuoliset yhteistyökumppanit käsiteltävän aiheen edellyttämällä tavalla. Tarvittaessa ryhmä voi myös kuulla asiantuntijoita.

Opiskeluhoitoryhmän tehtäviin voi kuulua esimerkiksi:

- Opiskeluhoitoa koskevan tiedon kokoaminen eri lähteistä
- Rakenteiden ja toimintatapojen luominen yhteisölliselle ja ennalta ehkäisevälle työlle
- Opiskeluhoitoryhmän omien toimintatapojen kehittäminen ja arviointi
- Osallisuudesta huolehtiminen (ml. oppilaat ja opiskelijat, huoltajat, yhteistyökumppanit)
- Opiskeluhoitosuunnitelman (+ turvallisuussuunnitelmien) valmistelu
- Opiskeluhoitosta tiedottaminen
- Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön seuranta ja arviointi

1.1.3 Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Siihen kuuluu myös monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti oppilaan tueksi. Myös opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut erityisoppilaitoksissa ovat osa yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuutta.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus psykologi- tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräjassa. Palvelut on järjestettävä siten, että oppilaalle ja opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

1.2 Opiskeluhoollon palvelut

Opiskeluhooltopalveluilla tarkoitetaan opiskeluterveydenhuoltoa sekä kuraattori- ja psykologipalveluita. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään jatkossakin ensisijaisesti lähipalveluna. Juvan kunta tarjoaa opiskeluhooltopalveluille asianmukaiset tilat ja huolehtii, että palvelut ovat helposti opiskelijoiden saatavilla.

Opiskeluhoollon tehtävänä on edistää ja ylläpitää oppilaiden hyvinvointia, terveyttä, oppimista ja osallisuutta sekä tukea koko kouluyhteisön turvallista ja toimivaa toimintakulttuuria. Opiskeluhoolto toteutuu yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena opiskeluhoollona sekä moniammatillisena yhteistyönä.

Koulutuksen järjestäjä (myöhemmin Juvan kunta) vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten on laadittu Juvan esi- ja perusopetuksen opiskeluhoollon suunnitelma. Se laaditaan yhteistyössä opiskeluhoollon toimijoiden, opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa. Juvan kunta vastaa myös opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvattujen asioiden toteutumisesta.

Hyvinvointialue vastaa opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelujen järjestämisestä opiskelijoille. Hyvinvointialueella tulee olla alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhooltopalvelujen järjestämiseksi. Alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma pohjautuu alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoollon suunnitelmiin. (THL)

2 Juvan esi- ja perusopetuksen opiskeluhoollon suunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Juvan opiskeluhoollon ohjausryhmän toiminnasta vastaa sivistysjohtaja. Ohjausryhmän muodostavat rehtorit ja koulunjohtajat, erityisopettajat, oppilaanohjaajat, nuorisotyöntekijä, kuraattori, terveydenhoitaja, sekä psykologi ja heidän esihenkilönsä. Ohjausryhmän toimintaan voivat osallistua oppilaat, opiskelijat, huoltajat tai muut ulkopuoliset toimijat tarpeen mukaisesti.

Opiskeluhoollon suunnitelma laaditaan yhteistyössä esi- ja perusopetuksen ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuollon mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelman valmistelussa. (Esiops ja Pops)

Juvan kunnan opiskeluhoollon suunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoollon tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esi- ja perusopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakkonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee

kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista opetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan tarvittaessa. (Esiops ja Pops)

Juvan esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma on laadittu yhtenä kokonaisuutena. Juvan esiopetus on osa kouluyksiköiden toimintaa ja toimintakulttuurit koulujen kanssa yhteneviä. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten koulujen toimintaa niiden avulla ohjataan. Osiot, mitkä eivät koske esiopetusta, on suunnitelmassa mainittu erikseen. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Pops)

Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

2.1 Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelun tiedot kerätään vuosittain kultakin yksiköltä ja ilmoitetaan opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla on tarkoitus varmistaa opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden oppilaiden ja opetusyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa. (Pops)

2.1.1 Arvio opiskeluhoitopalveluiden kokonaistarpeesta

Hyvinvointialue kerää vuosittain yksiköiden rehtoreilta/ koulunjohtajilta tiedot opiskeluhoillon tarpeista. Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoillon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa on huomioitu kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärät sekä toimintaympäristöjen erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi eri ikäisten lapsi/oppilaskohtaista tukea saavat ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet.

Juvalla on kolme esi- ja perusopetuksen yksikköä Hatsola, Paatela ja Martti Talvela yhtenäiskoulu. Yhtenäiskoulu vastaa Hiekkaniemen opetuksen järjestämisestä osana omaa toimintaansa. Koulunkäynninohjaajista kolmannes toimii ns. henkilökohtaisena avustajana. Opiskeluhoillon palvelut on pyritty järjestämään ns. lähipalveluna, jotka ovat jakautuneet sekä oppilasmäärien että tarpeiden mukaisesti.

kevät 2026	oppilasmäärät esioppilaat	oppilasmäärät perusopetus	tuen oppilas	maahanmuutto- taustainen
Hatsola	5	39	2	0
Paatela	1	29	4	0
Yhtenäiskoulu	22	213+141	50	27
Hiekkaniemi	0	2	2	0
Yhteensä	28	424	58	27

Arviossa on hyödynnetty monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta. (Pops)

Tätä tietoa hyödynnetään arvioitaessa opiskeluhoitopalveluiden riittävyyttä. Opetushenkilöstö kokee, että opiskeluhoitopalvelut ovat pääsääntöisesti olleet riittäviä. Henkilöstön vaihtuvuus ja varsinkin kyläkoulujen kouluterveydenhoitajan ja kuraattorin pidemmät tauot käyntien osalta ovat heikentäneet palvelun saatavuutta ajoittain.

2.1.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet. (Pops)

	psykologi	kuraattori	terveydenhoitaja	neuvolapalvelut	lääkäri
Hatsola	0,1	0,08	0,1	x	x
Paatela	0,1	0,07	0,1	x	x
Yhtenäiskoulu	0,6*	0,85*	1,0*	x	x
Hiekkaniemi	0,003	0,004	0	-	x
Yhteensä	0,8	1	1,2	ei tietoa	0,2

*Pitää sisällään lukion resurssin. Arvio vuoden 2026 käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista – HVA tuottaa tämän tiedon

3 Yhteisöllinen opiskeluhoito - Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoitopalvelun edistämiseksi

Yhteisöllisellä opiskeluhoitopalvelulla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon tavoitteena on hyvinvoiva opiskeluyhteisö, jossa oppilas tuntee kuuluvansa oppilaitosyhteisöön ja kokee tulevansa kuulluksi. Jokainen oppilaitoksen henkilökunnasta omalla toiminnallaan edistää, tukee ja ohjaa oppilasta.

Juvan kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmä linjaa lukuvuosittain yhteisöllisen opiskeluhuollon painopisteet. Ne liittyvät edellä kuvattuihin asioihin tai valtakunnallisesti tai paikallisesti tunnistettuihin ilmiöihin.

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esi- ja perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista. (Pops)

3.1 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat kuten jokaisella koululla toimivat oppilaskunnat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä.

Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamista toteutetaan jatkuvana arviointina lukuvuoden aikana sekä vuosittain toistettavalla koulukohtaisella hyvinvointikyselyllä, THL:n suorittamilla kouluterveyskyselyillä, terveydenhoitajan ja koululääkärin suorittamilla laajoilla terveystarkastuksilla, turvallisuuskävelyillä ja kolmen vuoden välein suoritettavilla työterveystarkastuksilla. Tuloksia käsitellään yksiköittäin yhteisöllisissä opiskeluhoitoryhmissä. Tuloksia hyödynnetään opiskeluhoollon kokonaistarpeen arvioimisessa ja resurssien kohdentamisessa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

3.2 Koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Koulukohtaisia opiskeluhoitoryhmiä johtaa rehtori tai koulunjohtaja. Opiskeluhoitoryhmän työskentelyn painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä ja koulun tukimuotojen suunnittelussa. Kouluyhteisöjen opiskeluhoitoryhmät kokoontuvat vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa (kerran syksyllä ja kerran keväällä).

Vanhempainyhdistys toimii yhteistyössä koulun kanssa. Oppilaskunta on aktiivisesti mukana koulun opiskeluhoillon edistämisessä ja ottaa kantaa asioihin, osallistuu sekä suunnittelee yhteisiä toimenpiteitä.

Hatsolan ja Paatelan opiskeluhoitoryhmään kuuluvat koulunjohtajan lisäksi opettajat, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, psykologi sekä huoltajien ja mahdollisuuksien mukaan oppilaiden edustajat. (yksikkökohtaiset opiskeluhoillon vuosikellot liitteinä)

Martti Talvela- yhtenäiskoulun opiskeluhoitoryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Yhtenäiskoulun opiskeluhoitoryhmään kuuluvat rehtorit, johtotiimin jäsenet, erityisopettajat, opinto-ohjaaja, koulun nuorisotyöntekijä, oppilaskunnan edustaja, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi ja koululääkäri. Opiskeluhoitoryhmä kokoukseen voidaan tarvittaessa pyytää muita edustajia.

3.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä ja luvussa 5.6 Paikallisesti päätettävät asiat määrätään, että opetuksen järjestäjän on kirjattava opetussuunnitelmaan, miten poissaoloja ehkäistään, miten niitä suunnitelmallisesti seurataan ja miten poissaoloihin puututaan. Myös luvuissa 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet ja luvussa 8.1. Opetuksen järjestäjän opiskeluhoiltosuunnitelma kuvataan opetuksen järjestäjän velvoitteita.

Etelä-Savon kunnat noudattavat kuntien yhteistyössä laatimia Läsnäolon tuen mallin mukaisia linjoja. Opiskeluhoiltopalvelut ovat olennainen toimija oppilaiden läsnäolon tukemisessa, poissaolojen ennaltaehkäisemisessä ja poissaoloihin puuttumisessa. Opiskeluhoiltopalveluiden rooli ja tehtävät on kuvattu Etelä-Savon yhteisessä toimintamallissa. Juvan perusopetuksessa poissaolojen ehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttumisen käytännöt on kirjattu erilliseen toimintamalliin: Juvan perusopetuksen [”Koululäsnäolotuen malli”](#)

3.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen – Tämä osio ei koske esikoululaisia!

Ehkäisevä päihdetyö on osa opiskeluhoillon kokonaisuutta, jolla edistetään sekä yhteisöllistä että yksilöllistä hyvinvointia ja varmistetaan oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus. Tärkeää on sopia, miten toimitaan varhaisessa puuttumisessa lasten ja nuorten päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä sekä rahapelaamista tunnistettaessa. Yksiköissä on toimintamallit, miten akuuteissa tilanteissa toimitaan, jos oppilas tai opiskelija käyttää tupakka- ja nikotiinituotteita koulun alueella, esiintyy päihtyneenä tai pelaa rahapelejä kouluajalla tai hänellä on hallussaan päihteitä oppilaitoksen alueella:

- miten huoli otetaan puheeksi ja kartoitetaan jatko tuen tarve, ja kuka siitä vastaa,
- tiedottaminen huoltajille,
- miten oppilas tai opiskelija ohjataan jatkotuen piiriin ja
- kuka vastaa seurannasta.

Koulujen järjestyssäännöissä mainitaan:

- Kouluun ei saa tuoda laissa kiellettyjä, vaarallisia tai omaisuuden vahingoittamiseen tarkoitettuja esineitä tai aineita. Samoin päihteiden ja tupakointivälineiden tuonti kouluun ja niiden käyttö koulussa on kielletty.

Ehkäisevän päihdetyön kannalta yhteisöllisessä opiskeluhoilossa olennaisia ovat erityisesti toimet, jotka edistävät

- vuorovaikutustaitoja
- oppilaiden ja opiskelijoiden sitoutumista yhteisöön
- sosiaalista vastuuta
- terveyttä ja hyvinvointia edistäviä elintapoja
- mielenterveyttä
- terveyttä ja turvallisuutta edistävää ympäristöä – kuten yhteisiä toimintatapoja päihteisiin, tupakka- ja nikotiinituotteisiin sekä rahapelaamiseen liittyvissä ongelmatilanteissa, käytäntöjä tuen tarpeiden varhaiseksi tunnistamiseksi sekä avun ja tuen piiriin ohjaamiseksi.

Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaa Juvan kunnassa moniammatillinen työryhmä Rukkanen, joka tekee yhteistyötä hyvinvointialueen, yksiköiden sekä muiden toimijoiden kanssa ehkäisevän päihdetyön hyväksi. Koulussa annetaan päihdekasvatusta osana ympäristöopin ja terveystiedon opetusta sekä muita oppiaineita ja se nivoutuu osaksi muuta ehkäisevän päihdetyön kokonaisuutta.

Alaikäisen päihteiden käyttö on aina haitallista. Peruskoulussa alkoholin, huumausaineiden ja lääkkeiden väärinkäyttö vaatii vanhempien ja lastensuojelun yhteistyötä sekä usein monialaista työskentelyä. Käytännössä se, miten ja kuka käyttöön puuttuu, määrittävät käytettävän päihteen laatu, käytön tai pelaamisen määrä ja tiheys (kokeilua vai säännöllistä käyttöä) sekä nuoren ikä. Alaikäisen

alkoholinkäytöstä ja kaiken ikäisten huumeiden käytöstä tulee olla yhteydessä opiskeluhoitopalveluihin sekä lastensuojeluun, joissa tilanne arvioidaan.

Epäiltäessä nuoren käyttävän päihteitä on tärkeää seurata säännöllisesti opiskeluhoollossa hänen tilannettaan koulussa tai oppilaitoksessa ja mahdollisia poissaoloja. Toistuvien havaintojen tai epäilyjen yhteydessä laaditaan kirjallinen suunnitelma seurannasta ja mahdollisesta hoitoonohjauksesta. Päihteitä käyttävää nuorta ja hänen perhettään ei tule jättää yksin, vaan heidät ohjataan tuen piiriin, varmistaen sen saatavuus, kunnan tai oppilaitoksen päihdestrategian mukaisesti.

Mikäli nuoren epäillään olevan päihtyneenä oppilaitoksen alueella, hänelle voidaan tehdä huumausainetestaus tietyin ehdoin, varmistaen että toiminnan painopiste on nuoren terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä, kuten tuen piiriin ohjaamisessa. Mikäli opiskelijalla on hallussaan huumausaineita oppilaitoksen alueella, tulee ottaa yhteys poliisiin, sillä huumausainelain 5§:n mukaan huumausaineen hallussapito ja käyttö on kiellettyä. Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus ottaa haltuun oppilaalta tai opiskelijalta muussa laissa kielletty esine tai aine, kuten alkoholi- ja rahapelituotteet. Laittomista päihteistä tehdään aina ilmoitus poliisille.

Mikäli huoli ei koske yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa, vaan enemmänkin nuorten myönteistä suhtautumista päihteisiin laajemmin, on oppilaitoksen opiskeluhoitoryhmän hyvä käynnistää laajempia toimia tilanteen muuttamiseksi. [Varhainen tunnistaminen oppilaitoksessa -THL](#)

3.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Kouluympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta toteutetaan ja arvioidaan **monialaisena yhteistyönä**, johon osallistuvat koulun johto, opettajien ja mahdollisesti oppilaiden edustajat, opiskeluhoito, työsuojelu, tilapalvelut sekä tarvittaessa terveystarkastaja ja pelastusviranomaiset. Yhteistyön tarkoitus on yhdistää pedagoginen, tekninen, terveydellinen ja turvallisuuteen liittyvä asiantuntemus.

Arviointia tehdään jatkuvasti sekä vuosittaisilla yksikkökohtaisilla turvallisuuskävelyillä ja määräajoin suoritettavilla työterveystarkastuksilla.

Tarkastuksia ohjaavat **säännölliset, ennalta sovitut käytännöt**, joihin kuuluvat laajat määräaikaistarkastukset, vuosittaiset itsearviointit ja havainnointikierrokset. Tarkastusten tueksi kerätään myös **palautetta oppilailta, henkilöstöltä ja huoltajilta**.

Käytännöt sisältävät:

- koulun tilojen ja piha-alueiden havainnointia
- sisäilma-, turvallisuus- ja hyvinvointihavaintojen kokoamista
- riskien arviointia ja kiireellisten toimenpiteiden kirjaamista
- koulu yhteisön sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tarkastelua

Kaikki havainnot dokumentoidaan, niistä laaditaan **toimenpideluettelo sähköiseen Juvan pelu-alustaan**, ja etenemistä seurataan yhdessä vastuutahojen kanssa.

4 Yksilökohtainen opiskeluhoito ja toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan neuvolapalveluita, kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea. (POPS)

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen ja perusopetuksessa aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

4.1 Opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitopalvelut edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia, oppimista ja turvallista arjen koulunkäyntiä. Tavoitteena on varmistaa, että jokainen oppilas saa tarvitsemansa tuen oikea-aikaisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Opiskeluhoito toimii matalalla kynnyksellä – oppilas voi hakeutua palveluihin itse, ja apua saa ilman lähetettä. Keskeistä on luottamuksellisuus, turvallisuus ja oppilaan etu.

4.1.1 Terveydenhoitaja

Terveydenhoitaja on Juvan yhtenäiskoululla päivittäin. Esikouluikäisten oppilaiden terveydenhuollosta vastaa neuvola. Neuvolan terveydenhoitaja vastaa myös Hatsolan ja Paatelan kouluista. Neuvolan terveydenhoitaja on kerran viikossa joko Hatsolassa tai Paatelassa, eli molempien koulujen yhteenlaskettu resurssi on noin neljä päivää kuukaudessa.

Terveydenhoitajan tehtävänä on vastata kouluterveydenhuollon lakisääteisistä palveluista sekä osallistua yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön. Työ painottuu ennaltaehkäisevään terveyden edistämiseen, oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen.

Terveydenhoitajan työ sisältää:

- lakisääteisten terveystarkastusten toteuttaminen
- lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin seuranta ja edistäminen

- kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta
- yhteistyö huoltajien, opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon toimijoiden kanssa
- osallistuminen moniammatilliseen ja yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön

4.1.2 Kuraattori

Kuraattorin työpanos kohdentuu Juvan yhtenäiskoululle noin 4–4,5 työpäivää viikossa. Kuraattorin työajasta loppuosa kohdentuu Hatsolan ja Paatelan kouluille, ja perjantait on pääasiassa varattu näiden koulujen opiskeluhoitotyöhön.

Kuraattorin tehtävänä on tukea oppilaiden koulunkäyntiä, hyvinvointia ja sosiaalista toimintakykyä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia osana ennaltaehkäisevää ja moniammatillista opiskeluhoitotyötä.

Kuraattorin työ sisältää:

- yksilökohtaista opiskeluhoitotyötä oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti
- keskustelutukea ja ohjausta
- yhteistyötä huoltajien kanssa
- osallistumista moniammatilliseen opiskeluhoitotyöhön
- luokka- ja ryhmäkohtaista työskentelyä

4.1.3 Koulupsykologi

Koulupsykologin resurssi on noin kaksi työpäivää viikossa. Työ toteutuu hybridimallilla siten, että joka toinen viikko työskentely tapahtuu koululla ja joka toinen viikko etäyhteyksin.

Koulupsykologin tehtävänä on tukea oppilaiden oppimista, kehitystä ja psyykkistä hyvinvointia sekä osallistua koulu yhteisön hyvinvointia edistävään opiskeluhoitotyöhön.

Koulupsykologin työ sisältää:

- psykologiset tutkimukset ja arviot
- tukikäynnit ja lyhytkestoinen keskustelutuki
- konsultoinnin opetushenkilöstölle ja huoltajille
- osallistumisen moniammatilliseen opiskeluhoitotyöhön
- yhteisöllisen opiskeluhoitotyön

4.1.4 Koululääkäri

Koululääkäri vastaa oppilaan terveyden, kasvun ja kehityksen lääketieteellisestä arvioinnista sekä siihen liittyvistä tutkimuksista ja ohjauksesta. Hän osallistuu yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön toteuttamiseen silloin, kun oppilaan terveydentila vaikuttaa koulunkäyntiin tai edellyttää moniammatillista tukea. Koululääkäri tekee tarvittavia jatkohoitoon ohjauksia, tukee opetuksen

järjestelyjä terveydellisistä syistä ja toimii kouluterveydenhoitajan työparina osana lakisääteistä kouluterveydenhuoltoa.

Keskeisiä tehtäviä ovat:

- Laajat terveystarkastukset 1., 5. ja 8. luokilla, joiden tarkoituksena on kokonaisvaltaisesti arvioida oppilaan terveydentilaa ja hyvinvointia.
- Oppimiseen ja koulunkäyntiin vaikuttavien terveydellisten tekijöiden selvittäminen, kuten näön, kuulon, motorisen kehityksen tai pitkäaikaissairauksien vaikutukset.
- Tarvittaessa läheteiden tekeminen jatkotutkimuksiin ja ohjaus erikoissairaanhoidon.
- Osallistuu tarvittaessa monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyyn, kun tilanteen arviointi edellyttää lääketieteellistä asiantuntijuutta.
- Tukee koulua ja huoltajia oppilaan terveydentilan huomioon ottamisessa sekä suunnittelee terveyttä tukevia toimenpiteitä.

4.2 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Jokaisella oppilaan kanssa koulussa työskentelevällä on velvollisuus ohjata oppilasta ja perhettä opiskeluhuoltopalveluihin, mikäli he havaitsevat tuen tarvetta. (OH-laki 16 §)

Palvelut ovat kuitenkin vapaaehtoisia ja oppilaan ja tarvittaessa huoltajien suostumukseen perustuvia. Poikkeuksena tästä on oppimisen ja koulunkäynnin tukeen ja kurinpitotilanteisiin liittyvät opiskeluhuoltopalvelut. Ne järjestetään perusopetuslain nojalla ja mukaisesti.

Oppilas on oikeutettu niin 1) perusopetuslain mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen kuin 2) oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaiseen opiskeluhuoltoon. Lisäksi monet muut palvelut ja tukimuodot ovat oppilaan, perheen ja koulun työntekijöiden käytettävissä. Jos oppilas tarvitsee sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea että opiskeluhuollon tukea, tulee tukea antaa oppilaan kokonaistilanne huomioiden. Kun huoli oppilaan oppimisesta tai hyvinvoinnista herää, opettaja ottaa asian puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa. Opettaja voi pohtia omaa huoltaan mm. ”Huoli-lomakkeen” avulla ja ottaa sen jälkeen huolensa puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa. Työntekijän omakohtainen huoli oikeuttaa ja velvoittaa ottamaan asian puheeksi lapsen ja vanhempien kanssa. Valmiita ratkaisuja tilanteeseen ei tarvitse olla, mutta asioita voi pohtia ääneen ja kysyä, onko oppilas tai huoltaja jostain huolissaan. Opettaja, huoltaja ja oppilas yhdessä arvioivat, tarvitseeko oppilas oppimisen ja koulunkäynnin tukea vai opiskeluhuollon tukea ja palveluita vai molempia. Opettaja voi konsultoida muita opettajia tai opiskeluhuollon ammattihenkilöitä ja samalla arvioidaan, voiko tilannetta auttaa yhteisöllisen oppilashuollon keinoin.

Mikäli tarvitaan opiskeluhuollon palveluja, kuten terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin tukea, oppilas ja huoltaja ohjataan tuen piiriin. He voivat ohjata oppilaan ja perheen tarvittaessa edelleen muiden sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen tai muiden palvelujen piiriin.

4.3 Yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että opiskelija voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoillon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on oikeus vaihtaa tietoa oppilaan asian hoitamiseksi tapaamisten välillä sekä lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Monialainen asiantuntijaryhmän **koolle kutsuminen:**

- sovitaan tilannekohtaisesti, joko koulun henkilöstöön kuuluva tai opiskeluhoitopalveluiden ammattilainen
- yleensä se, joka on huolen tuonut esille tai saanut lapselta/oppilaalta/opiskelijalta tai huoltajalta huolen tietoonsa

kutsu:

- mietittävä, ketkä kaikki ovat olennaisia asian selvittämisessä ja tuen järjestämisessä, pohdittava erikseen esim. kunkin opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisen tarve
- huomioitava asian kiireellisyys

suostumus:

- suullinen suostumus riittää: koulun henkilöstö ja opiskeluhoitopalvelut
- kirjallinen suostumus: mikäli muita osallistujia, esim. tukihenkilö, lastensuojelun työntekijä, etsivä nuorisotyöntekijä, puheterapeutti, toimintaterapeutti → lomake, joka on arkistoitava säädösten mukaan
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

	Opiskeluhoillon monialainen asiantuntijaryhmä
Lakiperuste	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §
Opetussuunnitelma peruste	Esiopetussuunnitelma, luku 6 Perusopetuksen opetussuunnitelma, luku 8
Suostumuksellisuus	Lapsen/oppilaan suostumukseen perustuva (joskus myös huoltajalla harkintavaltaa, erityisesti pienempien lasten/oppilaiden kohdalla)

Missä vaiheessa?	Varhainen tuki ja suurempien ongelmien ennaltaehkäisy Ongelmatilanteet ja tarvittaessa muihin palveluihin ohjaaminen ja muiden palveluiden mukaan ottaminen monialaisen tuen järjestämiseen
Tyypillisiä aiheita	Runsaat poissaolot Käyttäytymisen pulmat Kiusaaminen Yksinäisyys Mielialaoireet Perheen kriisit Lapsen/oppilaan/opiskelijan kriisit Lapset puheeksi -keskustelusta esiin nousevat huolet/haavoittuvuudet
Kokoonkutsuja	sovitaan tilannekohtaisesti, joko koulun henkilöstöön kuuluva tai opiskeluhuoltopalveluiden ammattilainen
Kokoonpano	Vähintään kaksi ammattilaista, vähintään yksi opiskeluhuoltopalvelujen edustaja
Kirjaaminen	Wilma tai vastaava, laissa kirjattu, mitä tulee kirjata
Erytystilanteet	Jos ammattilaisten näkemyksen mukaan selkeä tuen tarve, mutta lapsi/oppilas/opiskelija (ja huoltaja) kieltäytyy, tulee pohtia muita tuen tapoja ja tehdä tarvittaessa esim. Is-ilmoitus

4.4 Opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan Wilmaan opiskelijan tietokortille kohtaan Muistio/ opiskeluhuoltokertomus. Oppilaiden kertomukset Wilmassa muodostavat koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterin, jonka vastuuhenkilönä toimii Wilman pääkäyttäjä/ koulusihteeri.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Juvan Wilmassa oleva opiskeluhoitokertomuslomake sisältää valmiiksi nämä edellä olevat otsikot.

Mikäli lapsi/opiskelija vaihtaa koulua:

- Mitään opiskeluhoitokertomuksen asiakirjoja ei siirretä ilman lupaa.
- Ennen koulun vaihtoa sovitaan siitä, annetaanko uuden koulun monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenille oikeus lukea aiempia muistioita Wilman kautta vai tulostetaanko Wilman muistiot lähetettäväksi sovitulle yhteyshenkilölle. Tiedon siirtoon pyydetään oppilaan/opiskelijan/hoitajan lupa. Mikäli päädytään oikeuden antamiseen Wilman kertomukseen, ollaan tarvittaessa yhteydessä pääkäyttäjään, jos asiakirjat on jo merkitty valmiiksi.
- Pyydetään oppilaalta/hoitajalta lupa aiempien paperisten opiskeluhoitokertomusten asiakirjojen kopioimiseen ja antamiseen seuraavan koulun käyttöön oppilaan/hoitajan nimeämälle henkilölle, mikäli tällaisia asiakirjoja on olemassa.
- Uudessa koulussa oppilasta/hoitajaa pyydetään allekirjoittamaan uusi suostumuslomake.

Asiakirjat säilytetään siten, että yhtä oppilasta koskevat asiakirjat ovat oma kokonaisuutensa (asiakirja-akti), ja että mahdolliset useat suostumuslomakkeet asian käsittelyyn säilytetään yhdessä. Asiakirjat säilytetään mapissa oppilaan nimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä löydettävyyden ja käytettävyyden varmistamiseksi. Koulukohtaisesti voidaan ratkaista, säilytetäänkö kaikki suostumukset yhtenä kokonaisuutena (asiakirjasarja), vai onko tarkoituksenmukaisempaa muodostaa useampi kokonaisuus. Oppilaiden asiakirjat säilytetään omina kokonaisuuksinaan.

Opiskeluhoitokertomusta ei tehdä, jos palaverin kokoonkutsuja on jokin muu kuin koulu, esim. lasten/nuorten psykiatrian poliklinikka tai lastensuojelu.

4.5 Tarvittavan opiskeluhoitokertomuksen järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä – ei koske esiopetusta!

Jokaisessa ojentamis- tai kurinpidollisissa tilanteissa harkitaan, onko tarvetta tukitoimille. Opettaja tai opiskeluhoitokertomuksen ammattihenkilö selvittävät, kuinka oppilas voi ja onko taustalla oppilasta kuormittavia asioita. Oppilaalle järjestetään kurinpidon yhteydessä mahdollisuus kuraattorin, terveydenhoitajan tai muun koulun aikuisen kanssa keskusteluun ja tuen piiriin.

Tarvittavat opiskeluhoitokertomuksen palvelut ovat käytössä myös opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36 h §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltokertomuksena mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuoltokertomuksen psykologin tai kuraattorin kanssa. Mikäli kyse on terveyttä tai hyvinvointia vaarantavasta teosta, mukaan pyydetään terveydenhoitaja. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.

4.6 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa

Juvalla on käytössä laajoihin terveystarkastuksiin liittyvä Opettajan arvio -lomake. Koulut noudattavat kouluterveydenhuollon antamaa ohjeistusta lomakkeen käytössä. Kouluterveydenhuolto antaa yhteenvetotietoa terveystarkastuksista opiskeluhuollon ohjausryhmälle, koulukohtaisille opiskeluhoitoryhmille sekä mahdollisuuksien mukaan yksittäisten luokkien osalta niiden luokanopettajalle tai -ohjaajalle.

Opettajien täyttämiä laajojen terveystarkastusten arvioita oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista voidaan hyödyntää arviointikeskusteluissa ja ns. vanhempainvarteissa.

4.7 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Terveydenhoitajalla on tieto oppilaan sairauksista, niiden vaatimasta hoidosta ja lääkityksestä sekä erityisruokavaliosta. Kouluterveydenhoitaja välittää huoltajien luvalla tarpeellisen tiedon sekä opettajille että ruokapalveluista vastaavalle henkilölle. [Erityisruokavaliot](#) edellyttävät erityisruokavaliolausuntoa. Tavoitteena on välttää tarpeettomia ruokavaliörajoituksia.

Mikäli perusopetuksen oppilaalla on lääkitys, jonka toteuttamisessa hän tarvitsee koulupäivän aikana aikuisen tukea, tulee huoltajan ilmoittaa lääkityksestä opettajalle/luokanohjaajalle. Vanhempien on huolehdittava siitä, että oppilaan lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan yhdessä terveys- ja opetustoimen henkilöstön kanssa. Lisäksi huoltaja toimittaa selkeät ja yksinkertaiset kirjalliset ohjeet lääkityksestä sekä muut tarpeelliset ohjeet ja sopii lääkehoidon toteuttamisesta opettajan/luokanohjaajan kanssa. Tarvittaessa opiskelijalle tehdään kirjallinen lääkehoitosuunnitelma yhteistyössä kouluterveydenhuollon kanssa. Lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan mm. lääkityksen toteuttaja ja tämän varahenkilö/t.

Lisätietoa asiasta löytyy Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) antamasta ohjeesta eli lääkityksestä koulupäivän aikana. Koulun tulee sopia yhdessä huoltajien kanssa, miten lääkitys kunkin oppilaan tapauksessa hoidetaan. Oppilaan turvallisen lääkehoidon kannalta on olennaista, että koulun henkilöstö, vanhemmat, erikoissairaanhoido ja kouluterveydenhuolto tekevät yhteistyötä.

Lääkehoitoon kouluttamaton henkilö voi antaa lääkärin määräämää, luonnollista tietä annettavaa lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen sekä lääkärin antamaan lupaan.

Vanhemmat toimittavat koululle selkeät ja yksinkertaiset kirjalliset ohjeet lääkityksestä ja muut hoito-ohjeet sekä tietoa niiden mahdollisista vaikutuksista hoitoon. Vanhempien on huolehdittava siitä, että oppilaan lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan yhdessä terveys- ja opetustoimen henkilöstön kanssa.

Sovittaviin asioihin kuuluvat:

- lääkityksen toteuttaja sekä tämän varahenkilö
- lääkityksen toteuttajien perehdytys
- erityistilanteisiin varautuminen
- ensiapukäytännöt
- työnjako ja vastuut koulun toimijoiden, vanhempien ja lapsen kesken.

Opetuksen järjestäjä voi laatia asiasta tarkempia ohjeita ja lomakkeita yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa esim. sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön suositusten mukaan. Lääkehoitoa koskevat ohjeet ja lomakkeet eivät ole osa opetussuunnitelmaa.

5 Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoitoon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoitoon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä. Tiedotus opiskeluhoitopalveluiden saatavuudesta eri tilanteissa on sekä koulun että opiskeluhoitopalveluiden vastuulla.

5.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoitoon toteuttamiseen

Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. Jokainen koulun ja oppilaitoksen työntekijä toimii työssään opiskelijahuollon tavoitteiden mukaisesti. Henkilöstö vastaa niin yhteisöllisestä ja ennaltaehkäisevästä opiskeluhoitoon kuin huolen puheeksi ottamisesta yksilöllisessä opiskeluhoitoon.

Suunnitelmaluonnokset käytetään lausuntokierroksilla vähintään:

- nuorisovaltuustolla,
- koulujen henkilöstöllä,
- yksikkökohtaisissa opiskeluhoitoryhmissä,

- opiskeluhuollon ohjausryhmällä, jossa on laaja monialainen edustus

Opiskeluhooltosuunnitelmaa on laadittu yhteistyössä opetustoimen henkilöstön, opiskeluhoitopalveluiden, oppilaiden ja heidän huoltajien kanssa kevään 2026 aikana.

Opiskeluhooltosuunnitelmaa on käsitelty kuntakohtaisessa yhteisöllisessä opiskeluhoollon ohjausryhmässä huhtikuussa 2026. Opiskeluhooltosuunnitelmaa on käsitelty koulukohtaisissa oppilaskunnissa toukokuussa 2026. Suunnitelma on ollut nähtävillä opetustoimen PedaNet-sivuilla ja niitä on ollut mahdollisuus kommentoida.

5.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Perehdytystä tehdään aina kun tulee tarve päivittää tietoa tai uusi henkilö tulee koulun opetus- tai muuhun henkilöstöön. Perehdytyksestä vastaa ensisijaisesti koulujohtaja tai rehtori. Perehdytystä voi sovittaessa tehdä joku muu kuin edellä mainittu. Osaamisen varmistaminen toteutetaan yhteisissä kokouksissa ja arviointipalavereissa sekä mahdollisesti vesoissa ja lisäkoulutuksilla.

Rehtorin velvollisuudet perehdyttämisessä ja perehdyttämisessä

- oma perehtyminen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin, opiskeluhooltosuunnitelmaan ja sen liitteisiin, lukuvuosisuunnitelman ohjeisiin sekä opetussuunnitelman yleiseen osaan
- opettajien, ohjaajien ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön perehdyttäminen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin, opiskeluhooltosuunnitelmaan ja sen liitteisiin, lukuvuosisuunnitelman täydennyksiin myös opiskeluhoollon osalta sekä opiskeluhoollon ja oppimisen ja koulunkäynnin tuen yhteensovittamiseen sekä koulukohtaisiin yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon käytäntöihin

Työntekijän velvollisuudet perehdyttämisessä

- oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin perehtyminen
- opiskeluhooltosuunnitelmaan ja sen liitteisiin sekä lukuvuosisuunnitelmaan perehtyminen
- opetussuunnitelman yleiseen osaan perehtyminen

Työnantajan tarjoamat koulutusmahdollisuudet

- rehtoreilla on velvollisuus ylläpitää omat ja henkilöstön tiedot opiskeluhoollasta ja sen muutoksista ajan tasalla esim. Opetushallituksen ja aluehallintovirastojen koulutuksiin osallistumalla ja niihin ohjaamalla
- henkilöstöllä on velvollisuus osallistua Lapset puheeksi -koulutukseen ja kertauskoulutuksiin
- henkilöstöllä mahdollisuus osallistua lyhyt- ja pitkäkestoisiin koulutuksiin liittyen mm. tunne- ja vuorovaikutustaitoihin, neuropsykiatriseen valmentamiseen, mielenterveyden edistämiseen sekä resto-sovitteluun

5.3 Opiskeluhuollon monialainen yhteistyö oppimisen ja koulunkäynnin tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Opiskeluhuollon monialainen yhteistyö oppimisen ja koulunkäynnin tuen aikana on tuen jatkuvuuden kannalta tärkeitä. Juvan kunnan opiskeluhoitopalvelut tuottaa Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa. Kullakin koululla työskentelee säännöllisesti sekä kouluterveydenhoitaja että -kuraattori. Tarpeen mukaan myös koulupsykologi ja -lääkäri käy kouluilla.

Perusopetuksessa oppimisen ja koulunkäynnin tuki muodostuu oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, ryhmäkohtaisista tukimuodoista sekä oppilaskohtaisista tukitoimista. Se perustuu perusopetuslakiin eikä ole opiskeluhoitoa. Opiskeluhuollon ammattihenkilöt ovat mukana myös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisessä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrättyjen periaatteiden mukaan.

Oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä on olemassa tarkistuslista henkilöstön tueksi, jotta opettaja voi varmistaa, että kaikki perustavat opetusjärjestelyt on otettu käyttöön ennen mahdollisia muita tukimuotoja tai tukitoimia.

Oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa on suositeltavaa hyödyntää myös monialaista arviointia yhdessä opiskeluhoitopalveluiden kanssa.

Psykologia tulee konsultoida tai pyytää mukaan neuvotteluun, kun tukitoimista huolimatta on epäselvää, mistä lapsen tai nuoren oppimisen vaikeuksissa on kysymys. Tarvittaessa mukaan suunnitteluun voi pyytää myös kuraattorin ja/tai terveydenhoitajan. Psykologisten tutkimusten tarvetta voidaan arvioida yhdessä huoltajien ja opettajien sekä tarvittaessa muiden opiskeluhuollon tai opiskeluterveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

He voivat osallistua myös oppilaan tuen suunnitteluun ja toteutukseen. Opiskeluhoitohenkilöstö voi salassapitosäännösten estämättä antaa niitä tietoja opetuksen järjestäjälle, jotka ovat opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä. Yhteistyötä tehdään myös sairaalaopetuksen aikana ja tarvittaessa myös muiden toimijoiden kanssa. Oppilaan tuen järjestämiseksi on mahdollista konsultoida mm. Valteri-kouluja, sairaalakouluja tai muita vastaavia tahoja.

5.3.1 Opiskeluhoito perusopetuksen poikkeavassa järjestämisessä

Kun harkitaan perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä, on mahdollisuus opiskeluhoitopalveluiden konsultointiin. Poikkeavan perusopetuksen päätöksenteon tukena on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa.

Tavoitekokonaisuuksittain etenevän oppilaan suunnitelman laatimiseen ja työskentelyyn on hyvä pyytää kuraattori mukaan, erityisesti, mikäli oppilas on kuraattorin asiakkuudessa. Myös muiden

opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöä voi pyytää mukaan suunnitelman laatimiseen, jos se on tarkoituksenmukaista ja oppilaan edun mukaista.

5.3.2 Opiskeluhoolto joustavassa perusopetuksessa

Joustavassa perusopetuksessa opiskeluhoolto tukee oppilaita, joilla on haasteita koulunkäynnissä, motivaation löytämisessä tai kouluyhteisöön kiinnittymisessä. JOPO-toiminnan tavoitteena on vahvistaa oppilaan hyvinvointia, osallisuutta ja myönteistä kouluarjen kokemusta.

Opiskeluhoollon palvelut – **kouluterveydenhoitaja, kuraattori ja psykologi** – toimivat tiiviissä yhteistyössä JOPO-ryhmän opettajien ja ohjaajien kanssa. Tuki toteutetaan matalalla kynnyksellä, joustavasti ja oppilaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Keskeistä on:

- **Nopea ja oikea-aikainen tuki** oppimisvaikeuksiin, poissaoloihin tai hyvinvoinnin haasteisiin
- **Yhteisöllinen työ**, joka vahvistaa ryhmän turvallista ilmapiiriä
- **Yksilöllinen ohjaus**, jossa oppilas kohdataan kokonaisuutena
- **Yhteistyö huoltajien kanssa**, jotta oppilaan arki on eheä sekä kotona että koulussa

JOPO-opiskeluhoolto pyrkii varmistamaan, että jokainen nuori saa tukea opintojensa loppuun saattamiseen ja myönteisen polun rakentamiseen toiselle asteelle. Juvalla ei tällä hetkellä järjestetä joustavaa perusopetusta, koska sille ei ole nähty tarvetta.

5.3.3 Opiskeluhoolto sairaalaopetuksessa

Sairaalaopetuksessa toteutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista yhteisöllistä ja yksilökohtaista opiskeluhoitoa opetussuunnitelman opiskeluhoitosuunnitelman mukaan. Sairaalaopetuksen opiskeluhoollolisista asioista vastaavat sairaalaopetuksen erityisluokanopettajat ja oppilaan huoltajat sekä moniammatillinen hoitohenkilöstö yhdessä oppilaan koulun edustajien ja tarvittaessa opiskeluhoitopalveluiden ammattihenkilöiden kanssa. Opiskeluhoitopalveluiden mukana olo on tärkeää erityisesti takaisin omaan kouluun palatessa.

Oppilaalla on oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen oikeus opiskeluhoitopalveluihin eli kuraattori-, psykologi- ja kouluterveydenhuollon palveluihin. Tarvittaessa voidaan koota ko. lain mukainen monialainen asiantuntijaryhmä, mikäli oppilas ja/tai huoltaja niin toivoo. Muutoin yksilökohtaiset opiskeluhoollolliset asiat käsitellään moniammatillisesti psykiatrian poliklinikoiden tai osastojen toimintaan sisältyen.

5.3.4 Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Esi- ja perusopetuksen opetushenkilöstöllä on mahdollisuus hyödyntää konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua. Palvelun järjestää Mikkelin kaupunki ja se on tarjolla kaikille Etelä-Savon hyvinvointialueella sijaitseville kunnille. Palvelua voidaan tarjota puhelimitse, etäyhteydellä sekä paikan päällä konsultoiden. Yhteydenottokanavista ja yhteystiedoista tiedotetaan kunnille ja kouluille elokuussa 2025 sekä tietojen muuttuessa. Konsultoivan sairaalaopetuksen erityisopettajalla työnsä tukena erikoissairaanhoidon verkostot ja konsultaatiomahdollisuus.

5.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi

Perheneuvola

Kasvatus- ja perheneuvonnan sisältö jaetaan neljään ydintehtävään: vanhemmuuden tukeen, lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen tukeen, pari- ja perhesuhteiden tukemiseen sekä asiantuntija-apuun. Lastenneuvolassa seurataan lasten kasvua ja kehitystä. Neuvolaterveydenhoitajan kanssa voi keskustella perheen terveyteen, hyvinvointiin ja vanhemmuuteen liittyvistä asioista. Palvelusta vastaa Eloisa hyvinvointialue ja on osa esiopetuksen nivelvaihetta.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelujen toimintaa ohjaa nuorisolaki (Nuorisolaki 1285/2016) ja se on osa kunnan tuottamaa palvelua. Nuorisotoiminnan tärkein tavoite on pyrkiä tuottamaan lapsille ja nuorille laadukkaita ja pysyviä matalankynnyksen palveluita sekä luoda puitteet lasten ja nuorten omalle toiminnalle ja vaikuttamismahdollisuuksille. Keskeiset tavoitteet ovat:

- edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa,
- tukee nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteisöllisyyttä sekä harrastamista ja muuta toimintaa kansalaisyhteiskunnassa sekä
- edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Nuorisotoimi on osa ennaltaehkäisevää toimintaa ennen kuin tarvitaan raskaampia palveluja tai ollaan jo korjaavien toimenpiteiden piirissä. Toiminnan muotoina ovat avointen ovien toiminta nuorisotiloilla, harrastekerhot, projektimainen pienryhmätoiminta, tapahtumat, retket, leirit, yksilöohjaus sekä monialainen verkostoyhteistyö. Nuorisolaki pyrkii vahvistamaan nuorten elinolojen kehittämiseksi tehtävää laajapohjaista yhteistyötä sekä nuorten osallisuutta omassa elämässään ja arkiympäristössään.

Nuorisopalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä poikkihallinnollisesti eri toimijoiden kesken mm. järjestöjen ja seurakuntien nuorisotyön kanssa ja ovat omalta osaltaan edistämässä oppilaiden hyvinvointia. Nuorisotyön palveluita järjestettäessä yhteistyö nuorten ja heidän perheidensä sekä muiden nuorten kanssa työskentelevien ja toimivien kanssa on keskeistä. Nuorisotiloilla järjestetään toimintaa keskimäärin neljänä iltana viikossa Nuokkarissa sekä Mininuokkarissa. Koulunuorisotyön yhteistyösopimus on laadittu 12.4.2023, jossa määritellään koulunuorisotyön tavoitteet ja toiminnot nuorisopalveluiden ja perusopetuksen välillä. Nuorisotyön pääasiallinen kohderyhmä ovat 10–18-vuotiaat lapset ja nuoret.

Lasten parlamentti on aloittanut toimintansa syksyllä 2014. Molemmilta kyläkoululta on lasten parlamenttiin valittu 2-3 oppilasta sekä yhtenäiskoululta 5-8 lasta. Lasten parlamentin kokoontumisia on lukuvuoden vähintään kaksi. Toiminnan tärkeimpänä tavoitteena on saada lasten ääni kuuluviin heitä kiinnostavissa kunnan asioissa.

Juvan nuorisovaltuusto (Nuva) on perustettu alkujaan loppusyksystä 1998. Nuorisovaltuuston tärkein tehtävä on nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen. Toiminnan tarkoitus on saada nuorten ääni kuuluviin kunnassa, jolloin nuorille tarjotaan mahdollisuus tutustua 5 päätöksentekoon sekä osallistua siihen. Lisäksi nuorisovaltuusto antaa virikkeitä, järjestää nuorille erilaisia tapahtumia ja pyrkii parantamaan nuorten viihtyvyyttä Juvalla.

Poliisi

Poliisi on mukana kunnassa tehtävässä moniammatillisessa yhteistyössä, jonka tavoitteena on ennalta estää nuorten ajautuminen rikollisuuteen. Tällaista on mm. Ankkuritoiminta. Koulupoliisin tavoitteena on vierailla säännöllisin ajoin jokaisessa kouluyksikössä. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa ajankohtaisten aiheiden parissa.

Opetushenkilöstöllä on velvollisuus ilmoittaa **poliisille**, jos on syytä epäillä lapsen kohdistunutta seksuaalirikosta tai muuta rikoslain mukaista tekoa, jonka enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta (esim. pahoinpitely).

Lastensuojelu

Lastensuojelun tehtävänä on auttaa perhettä ja tukea vanhempia tai huoltajia lapsen hoidossa ja kasvatuksessa silloin, kun lapsen hyvinvointi on uhattuna. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa huomioidaan ensisijaisesti lapsen etu. Tavoitteena on, että lapsi voi kasvaa ja kehittyä omassa kodissaan.

Lastensuojelun tehtävät kuuluvat Eloisan hyvinvointialueen palveluihin ja ne pitävät sisällään:

- Lastensuojelun avohuollon
- Lastensuojelun sijaishuollon
- Lastensuojelun jälkihoidon sekä
- Lastensuojelun tehostetun tuen.

Lastensuojelua toteutetaan yhdessä hyvinvointialueen sosiaalihuollon henkilöstön kanssa.

Opetushenkilöstön velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus

Opetushenkilöstöllä on lakisääteinen ja henkilökohtainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus viipymättä, jos he työssään saavat tietää lapsesta, jonka hoidon tai huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Velvollisuus perustuu lastensuojelulain 25 §:ään.

Velvollisuuden keskeiset piirteet

- Velvollisuus koskee kaikkia opetustoimessa työskenteleviä, kuten opettajia, rehtoreita ja muuta koulun henkilöstöä.
- Salassapitosäännökset eivät estä ilmoituksen tekemistä. Velvollisuus menee salassapitovelvollisuuden edelle.

- Ilmoitus tulee tehdä henkilökohtaisesti – sitä ei voi delegoida esimiehelle.
- Ilmoitusvelvollisuuden kynnys on matala: opettajan ei tarvitse olla varma lastensuojelun tarpeesta, pelkkä perusteltu epäily riittää.
- Ilmoitus voidaan tehdä myös yhdessä lapsen ja/tai huoltajan kanssa, jos tilanne sen mahdollistaa.

Ilmoitus tehdään esimerkiksi silloin, kun herää huoli:

- lapsen laiminlyönnistä, väkivallasta tai hyväksikäytöstä
- lapsen voimakkaista käyttäytymisen muutoksista, päihdeiden käytöstä tai itsetuhoisuudesta
- huoltajan jaksamattomuudesta, päihde- tai mielenterveysongelmista
- jatkuvasta koulunkäynnin laiminlyönnistä

Erikoissairaanhoito

Opiskeluhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyö on osa laajempaa monialaista palvelukokonaisuutta, jonka tavoitteena on turvata lapsen ja nuoren oikea-aikainen, tarpeenmukainen tuki terveyteen, hyvinvointiin ja oppimiseen liittyvissä haasteissa. Opiskeluhoitoa ohjaavat oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä terveydenhuollon lainsäädäntö, ja yhteistyö toteutetaan pääsääntöisesti **hyvinvointialueen opiskeluhoollon ja erikoissairaanhoidon** rakenteissa.

Erikoissairaanhoito tulee mukaan tilanteissa, joissa:

- oppilaalla on **vaikeita mielenterveyden oireita** (esim. vakava masennus, syömishäiriö, itsetuhoisuus)
- tarvitaan **lääkärinarvioita, diagnostiikkaa tai hoitoa**, joka ei kuulu perusterveydenhuollon tai kouluterveydenhuollon tasolle
- oppilaan toimintakyky heikkenee niin, että se vaikuttaa kouluarjen sujumiseen ja opetukseen osallistumiseen

Opiskeluterveydenhuollon ja kouluterveydenhuollon vastuulla on arvioida hoidon tarve ja tarvittaessa ohjata erikoissairaanhoidon palveluihin.

Opiskeluhoollon yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa on järjestelmällistä, monialaista ja suostumukseen perustuvaa yhteistyötä, jonka tavoitteena on turvata lapsen ja nuoren hyvinvointi sekä tukea koulunkäyntiä. Opiskeluhoito vastaa arjen tukemisesta ja varhaisesta tunnistamisesta, erikoissairaanhoito hoidon toteuttamisesta – ja hyvinvointialue varmistaa kokonaisuuden toimivuuden.

5.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Koulujen vastuulla on tiedottaa ja kehittää yhteistyömuotoja, joilla lisätään henkilöstön, vanhempien ja lasten mahdollisuuksia osallistua koulun opiskeluhuollon sekä toimintakulttuurin kehittämiseen. Toimivassa yhteistyössä oppilailla, oppilaiden huoltajilla ja koulun henkilökunnalla on riittävä yhteinen käsitys sekä yksilökohtaisesta että yhteisöllisestä opiskeluhuollon tarkoituksesta ja toimintatavoista.

Oppilaille tiedotetaan opiskeluhuollon palveluista ja toimintaperiaatteista lukuvuoden alussa sekä tarvittaessa sen aikana. Keskeisiä tiedotuskanavia ovat:

- luokka- ja ryhmäkohtaiset infohetket opiskeluhuollon palveluista
- opiskeluhuollon henkilöstön tapaamiset oppilasryhmissä
- koulun sähköiset ympäristöt
- näkyvät viestintämateriaalit koulun tiloissa (esim. infonäytöt, ilmoitustaulut).

Tiedottaminen toteutetaan oppilaiden ikä- ja kehitystasolle sopivalla tavalla, ja tavoitteena on vahvistaa oppilaiden tietoisuutta siitä, miten opiskeluhuollon palveluihin hakeudutaan ja että palvelut ovat matalan kynnyksen tukea.

Huoltajille tiedotetaan opiskeluhuollon periaatteista ja palveluista:

- lukuvuoden alussa järjestettävissä huoltajailloissa
- Wilman ja muiden sähköisten viestintäjärjestelmien kautta
- koulun verkkosivujen opiskeluhuoltoa koskevilla sivuilla
- koulun tiedotteilla ja uutiskirjeillä.

Tiedottamisen tavoitteena on varmistaa, että huoltajat tuntevat opiskeluhuollon rakenteet, palvelut sekä menettelytapojen ja yhteistyön periaatteet. Huoltajille annetaan selkeät yhteystiedot ja ohjeet palveluihin hakeutumista varten.

Opetuksen ja kasvatuksen henkilöstölle tiedotetaan opiskeluhuollon toiminnasta lukuvuoden aloituskoulutuksissa, säännöllisissä henkilöstötilaisuuksissa sekä intranetissä sijaitsevien ohjeistusten ja prosessikuvausten kautta.

Henkilöstölle tarjotaan:

- perehdytysmateriaalia opiskeluhuollon rakenteista ja toimintaperiaatteista
- toimintaohjeet yksilökohtaisen opiskeluhuollon menettelyihin
- tiedot monialaisen yhteistyön käytännöistä ja vastuista
- ohjeet kiireellisten tai huolta herättävien tilanteiden käsittelyyn.

Tavoitteena on varmistaa, että koko henkilöstö toimii yhdenmukaisesti, tuntee lainsäädännön vaatimukset sekä osaa ohjata oppilaan tarvittavien palvelujen piiriin.

Yhteistyötahoille, kuten hyvinvointialueen palveluille, nuorisotoimelle, järjestöille ja muille toimijoille tiedotetaan opiskeluhuollon rakenteista ja toimintamalleista osana alueellista ja paikallista verkostoyhteistyötä.

Tiedottaminen toteutetaan:

- säännöllisissä yhteistyö- ja verkostopalavereissa
- alueellisissa opiskeluhuollon yhteistyöryhmissä
- yhteisissä kehittämis- ja koulutustilaisuuksissa
- jaettujen ohjeistusten ja materiaalipankkien avulla.

Yhteistyötahojen tiedottamisen tavoitteena on varmistaa toimiva ja yhdenmukainen palveluketju sekä sujuva tiedonkulku opiskeluhuollon ja muiden toimijoiden välillä lainsäädännön ja tietosuojavelvoitteiden mukaisesti.

Opiskeluhuollon viestintä toteutetaan monikanavaisesti, jotta tieto tavoittaa eri kohderyhmät mahdollisimman kattavasti. Keskeisiä viestintäkanavia ovat:

- Wilma
- koulun verkkosivut (PedNet), vuosisuunnitelmat
- kunnan ja koulun intranet
- sähköiset uutiskirjeet ja tiedotteet
- oppilaitosten sisäiset ilmoitustaulut ja viestintävälineet
- kasvokkaiset tapaamiset ja tilaisuudet, kuten vanhempainvartit ja kotiväenillat

Tiedottamisen tulee olla saavutettavaa, ajantasaista ja selkeästi esitettyä. Viestinnässä huomioidaan kieliryhmät, saavutettavuusvaatimukset ja mahdolliset tulkkaus- ja kielipalvelutarpeet.

6 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

6.1 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suojaamisen suunnitelmat tehdään Juvalla yksikkökohtaisesti ja lisätään liitteinä opiskeluhoitoon suunnitelmaan. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat tämän ohjaussuunnitelman liitteinä ja niitä päivitetään yksikkökohtaisesti Etelä-Savon turvalliset koulut hankkeen yhteydessä syksyllä 2026.

6.2 Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Yksiköt tekevät omat koulukohtaiset linjaukset yhteiselle kriisisuunnitelman pohjalle. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

LINKKEJÄ:

[Oppilas- ja opiskelijahuolto - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

[Hallituksen esitys täsmentäisi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ja varmistaisi alueellisen yhteistyön toteutumista opiskeluhoitossa \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain... 377/2022 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

[Opiskeluhoolto - THL](#)

[Opiskeluhoolto | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

[Opiskeluhoito lomakkeita - THL](#)

[Suomen vanhempienliitto!](#)

[Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

JUVAN OPETUSTOIMEN KRIISISUUNNITELMA

Sivistyslautakunta 6.6.2023 §

Varautuminen on tärkeää, koska **kriisitilanteissa ihmisen toiminta muuttuu ja kriisin tapahduttua ei ehdi laatia uusia toimintamalleja**. Sen sijaan suunniteltu toiminta toteutuu todennäköisimmin myös kiireessä ja kriisitilanteen tuottaman epäuskon vallitessa.

Sivistyspalvelut

Sisällysluettelo

Kriisisuunnitelma	33
Kriisiryhmä ja sen tehtävät	34
Äkillisen kriisin hoitaminen on monivaiheista toimintaa	36
Oppilaan kuolema.....	37
Opettajan kuolema	37
Oppilaan lähiomaisen kuolema	38
Onnettomuus tai väkivaltatilanne koulussa.....	38
Muuta huomioitavaa	38
Psykososiaalisen tuen suunnittelun ja toteutuksen yhteistyö.....	38
Mistä toimijoita - milloin ei pidä itse toimia?	39
Kriisitilanteiden viestintäperiaatteita psykososiaalisen tuen näkökulmasta.....	39
Ulkopuolinen maailmakin tarvitsee informaatiossa.....	40
Yhteistyö vanhempien kanssa kriisitilanteissa	40
Ohjeita ja toimintamalleja kriisin käsittelyyn	41
Lapsi äkillisessä kriisissä - ohjeita kohtaamiseen	41
Nuori äkillisessä kriisissä - ohjeita kohtaamiseen.....	42
Keskusteluaiheita koululuokkaan äkillisen kriisin jälkeen	43
Traumaattisten tapahtumien käsittely luokassa.....	43
Esimerkkejä jatkotyöskentelyn avuksi.....	48
Näkökohtia kriisityöstä monikulttuuritilanteissa	48
Käsitteitä ja termejä:.....	50

Kriisisuunnitelma

Koulun olisi hyvä varautua kriiseihin, jotka aiheutuvat äkillisistä, odottamattomista ja epätavallisen voimakkaista tapahtumista. Varautuminen on tärkeää, koska **kriisitilanteissa ihmisen toiminta muuttuu ja kriisin tapahduttua ei ehdi laatia uusia toimintamalleja**. Sen sijaan suunniteltu toiminta toteutuu todennäköisimmin myös kiireessä ja kriisitilanteen tuottaman epäuskon vallitessa.

Esimerkkejä koulussa sattuvista äkillisen kriisin tilanteista voisivat olla

- tulipalo
- oppilaan/opettajan yllättävä menehtyminen
- koulubussionnettomuus
- väkivalta.

Koulun kriisiytyöllä pyritään pehmein keinoin reaktioiden helpottamiseen ja selviytymisen/ pystyvyyden tunteen vahvistamiseen. Tämä edellyttää asiallista tietoa kriisireaktioiden lainalaisuuksista ja sitä tulee tarjota oppilaille toipumisen tukemiseksi. Keskeistä on viestittää, että yhteisö ja sen aikuiset tekevät parhaansa oppilaiden tukemiseksi ja että oppilaiden omia selviytymiskeinoja tullaan vahvistamaan.

Kouluissa on myös alettu painottaa ns. kriisipedagogista ajattelua, jolla tarkoitetaan psykososiaalisen tuen pitkäjänteisyyttä. Tavoitteena on yksittäisen kriisitilanteen helpottumisen lisäksi tuottaa oppimiskokemus, joka auttaa oppilaita rakentamaan pysyviä keinoja kriisien käsittelyyn myöhemmän elämän varalle. Pitkä tukiprosessi vähentää unohtamisen vaikutusta oppimiseen.

Suomen kouluissa alettiin tehdä kriisivalmiussuunnitelmia jo 1990-luvun alkupuolella. Koulun kriisisuunnitelmassa on selkeästi erottuvat ohjeet äkillisissä kriiseissä toimimista varten. Koulun psykososiaalinen työ äkillisen kriisin yhteydessä on erityyppistä kuin oppilashuollon perustehtäviin kuuluva työskentely esimerkiksi pitkäkestoisten mielenterveysongelmien, päihdeongelmien tai vaikkapa syömishäiriön yhteydessä. Koko kriisitilanne ja kriisiytyön suunnittelu hoidetaan koulussa paitsi asianmukaiset säädökset ja esimerkiksi fyysiset olosuhteet huomioiden, myös psykososiaalisen tuen periaatteiden mukaisesti. Suunnittelussa siis otetaan huomioon ihmisen luonnollinen reagointi ja ne erilaiset ehdot, jotka se asettaa mm havaitsemiselle, tuntemiselle ja toipumiselle.

Äkillisen onnettomuuden sattuessa koulun toiminta on hyvä aktivoida nopeasti - ei siksi että äkilliset kriisit olisivat tärkeämpiä kuin muut kuormittavat tilanteet, vaan siksi että tukea antavalla toiminnalla on reaktioiden luonteen vuoksi herkkyyensa. Jos toiminta ajoitetaan

ja mitoitetaan osuvasti, voidaan säästyä paljolta ylimääräiseltä psyykkiseltä kuormitukselta ja myös vaivannäöltä myöhemmin.

Kriisitilanteiden hoitamiseen varaudutaan kriisisuunnitelmalla, joka sisältää ohjeistuksen psykososiaalisesta tuesta koulussa/oppilaitoksessa. **Kriisisuunnitelmasta vastaa rehtori yhteistyössä oppilas/ opiskelijahuollon kanssa.**

Rehtori vastaa myös toiminnasta akuutissa tilanteessa, kunnes pelastus- tai poliisiviranomainen ottaa vastuun johdosta. ”Kaikissa turvallisuutta uhkaavissa akuuteissa tilanteissa ensisijaista on ihmishenkien pelastaminen ja turvaaminen. Toimintaa koulussa johtaa rehtori tai muu henkilökuntaan kuuluva siihen asti, kunnes pelastus- tai poliisiviranomainen saapuu paikalle ja ilmoittaa ottavansa johdon ja vastuun tilanteesta.” (Oppilaitosten turvallisuus 2009) Toiminnassa on siis selkeä hierarkia, jossa yhteiskunnan muut toimijat saattavat ottaa tilanteen koulussa haltuunsa. Pääsääntöisestihän suomalaiset vakavat tilanteet ovat sujuneet yhteisin linjauksin ja niin että eri viranomaisten päätökset ovat tukeneet toisiaan. Jos tilannearvioissa kuitenkin tulee erilaisia näkemyksiä, on hyvä muistaa, että lopullisen päätöksen vaikkapa koulun evakuoimisesta kriisitilanteessa tekee poliisiviranomainen eikä rehtori.

Vastuu toiminnasta on hyvä pohtia myös koulutyön hallinnossa. Vaativassa tilanteessa vastuunjako koulun johtajan ja sivistystoimen/koulutoimen kesken saattaa tilanne- ja kuntakohtaisesti vaihdellakin, mutta tuo erikseen mietittynä selkeyttä toimintaan ja ehkäisee väärinkäsityksiä ja päällekkäisyyksiä.

Kriisiryhmä ja sen tehtävät

Koulussa tulee sopia ydinryhmästä, joka voi olla oppilashuoltoryhmä, ja joka on erikseen perehtynyt äkillisten kriisien psykososiaalisen tuen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ryhmä voidaan nimetä koulun kriisiryhmäksi. Ei ole estettä, etteikö koulu voisi halutessaan kutsua oppilashuoltoryhmän lisäksi kriisiryhmän jäseniksi esimerkiksi pienkoulun talonmiehen tai keittäjän – henkilöitä, jotka tuntevat hyvin koulun ja usein oppilaitten taustojakin ja joilla saattaa olla valmiutta ja halua kriisitehtäviin Onnettomuus ei katso, onko silminnäkijällä tai tukityöhön osallistuvalla korkeakoulututkinto vai toimiiko hän esimerkiksi keittäjän tehtävissä.

Koulun kriisisuunnitelmaa laadittaessa päätetään, miten yhteistyö ja psykososiaalinen tuki kriiseissä hoidetaan. Oheiset kriisiryhmän toimintaa ohjaavat tehtävät auttavat pohtimaan tuen suunnitteluun liittyviä tehtäviä, vaikka koulu ei olisi erikseen sopinut kriisiryhmän olemassaolosta. Jatkossa näitä tehtäviä kuvataan otsikon Kriisiryhmän tehtävät alla.

Koulun kriisiryhmä on koulun sisällä toimiva työryhmä, joka ensisijaisesti ottaa koulun puolesta kantaa kriisikysymyksiin. Rehtori on vastuussa, mutta hänen tai kenenkään kriisitilanteeseen osuvan koulun ammattilaisen ei pitäisi joutua yksin hoitamaan tilannetta. Työparityöskentelyä kannattaa harkita kriittisten tilanteiden johtamistehtävässä paineiden tasaamiseksi ja havaintojen monipuolistamiseksi. Lisäksi koulun kriisiryhmällä tulee olla varajohtaja.

Kriisiryhmän jäsenten ei tarvitse olla huippuasiantuntijoita, mutta heillä tulisi olla muuta koulun henkilöstöä enemmän perehtyneisyyttä kriisien ominaisuuksiin ja niissä toimimiseen, että työ kriisin sattuessa on kohtuullisen sujuvaa eikä "rimakauhu" tai toiminnan kiireinen rakentaminen alusta alkaen tee kuormittavaa tilannetta vielä kuormittavammaksi. Kriisikysymyksiin perehtymiselle tarvitaan kohtuulliset ajalliset ja taloudelliset resurssit.

Koulun kriisiryhmän tehtäviä ovat ainakin seuraavat:

1. Huolehtia toimintansa suunnittelusta ja suunnitelman laadinnasta
2. Kirjata ryhmän sisäinen työnjako ja vastuuketju
3. Selvittää etukäteen kriisitilanteissa tärkeät paikallisesti/alueellisesti toimivat yhteistyötahot ja sopia yhteistyön periaatteista ja käytännöistä
4. Perehdyttää koulun muuta henkilöstöä suunnitelmaan järjestämällä koulutusta ja hankkimalla kirjallisuutta
5. Huolehtia siitä, että kaikki koulun aikuiset, oppilaat ja huoltajat tietävät, miten toimia erilaisissa tilanteissa ja miten tilanteesta tiedotetaan kriisin eri vaiheissa
6. Organisoida toimintaa kriisitilanteissa
7. Huolehtia välittömästä henkisen tuen tarpeesta sekä mahdollisista jatkotoimista
8. Arvioida kriisitilanteissa toteutettuja toimia ja tehdä kriisisuunnitelmaan tarvittavat muutokset

Äkillisen kriisin hoitaminen on monivaiheista toimintaa

Ajallisesti äkillisten kriisien hoitaminen jakautuu psykososiaalisen tuen osalta **kolmeen vaiheeseen** (Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas 2009, mukailten):

1. varautumiseen (joka sisältää kriisisuunnitelman, kouluttautumisen, harjoittelun yms),
2. psyykkiseen ensiapuun (joka on välitöntä sokkivaiheen tukitoimintaa) ja
3. varhaiseen puuttumiseen (reaktiovaiheen, osin myös työstymis- ja käsittelyvaiheen tukeen).

Nämä vaiheet johtavat vaativimmissa tilanteissa asteittain pitkäkestoiseen suunniteltuun jälkihoitoon (pääosin työstymis- ja käsittelyvaiheessa).

Käytännössä suurin yllätys kriisien tapahtumakentälle joutuneilla on näyttänyt olevan, että alkuvaiheen rauhoittumisen jälkeen asia elää pinnan alla pitkiäkin jaksoja ja tulee esiin vaatiakseen huomiota ja huolenpitoa odottamattomissa tilanteissa.

Erilaisten selvitysten mukaan noin 20 % onnettomuuksien uhreista tarvitsee kaikille suunnatun akuuttivaiheen (psyykkisen ensiavun ja varhaisen puuttumisen vaiheiden) tuen lisäksi **yksilöllistä tukea ja hoitoja**. Akuuttivaihe, eli se tilanne jossa koko kouluyhteisö tai sen osa, ovat käymistilassa ja menetys ottaa keskeisesti tilaa arjen toiminnoissa, **vaihtelee kestoaltaan**. Se saattaa olla yksilöllisissä tilanteissa muutaman päivän ja koko koulua koskevassa tilanteessa viikkoja. Hyvin organisoitu akuuttivaiheen tuki keventää yksilöhoitojen tarvetta. Vakavissa, koko kouluyhteisöä koskevissa tapahtumissa toipuminen kestää työstymis- ja käsittelyvaiheineen vuosia.

Äkillisen kriisin suunnitelmat voivat vaihdella koulukohtaisesti, mutta suunnitelman rakenne noudattelee varsin yksinkertaista kaavaa. Seuraavaa sisältöluettelo kuuluu kriisisuunnitelmassa osana psykososiaalisen tuen osuutta. Psykososiaalinen puoli otetaan huomioon sekä suunnitelman rakenteissa että läpikulkevana periaatteena ihmisen reaktioiden luonteesta ja tuen tarpeesta. Oppilaitosten turvallisuus 2009 työryhmän muistiota mukailten:

- suunnitelman tavoite
- lyhyt yhteenveto normaalireaktioista
- koulun kriisiryhmän tehtävä ja kokoonpano ja yhteystiedot
- muut” tärkeät puhelinnumerot kriisitilanteissa (mm. yleinen hätänumero, terveyskeskus/sairaala; sosiaalipäivystys, poliisi, henkilökunnan puhelinnumerot) ja ohjeistus hälytysketjusta.

Seuraavaksi kuvataan esimerkkejä erilaisissa kriiseissä toimimisesta.

Oppilaan kuolema

Oppilaan kuolemasta ilmoittaa perheelle aina viranomainen, koulun edustaja voi olla mukana.

Jos tiedon saa opettaja hän välittää tiedon rehtorille, joka käynnistää tarvittavat toimet yhdessä kriisiryhmän ja/tai asianomaisen luokan opettajan kanssa

- suruliputus, aamunavaus, asiantuntijan konsultointi jatkotoimista
- tapahtuneesta keskustellaan luokissa rehtorin/opettajan tai oman koulun oppilashuoltoryhmään kuuluvan terveydenhoitajan/koulupsykologin ym. johdolla tai yhteistyössä sovitun kriisiasiantuntijan johdolla
- vanhemmille ilmoitetaan, miten asiaa on käsitelty koulussa ja keihin vanhemmat voivat tarvittaessa ottaa koulussa yhteyttä
- omaisia muistetaan
 - menehtyneen oppilaan tekemiä käsitöitä/piirustuksia
 - henkilöstölle mahdollisuus ryhmäkeskusteluun tapahtuneesta
 - oppilaiden toipumista seurataan ja asia otetaan puheeksi myöhemminkin
 - luokkatila järjestellään menehtyneen muistoa kunnioittavasti
 - valokuva luokassa, pulpetti omalla paikallaan esim. lukukauden loppuun tai kunnes luokka on valmis luopumaan tyhjästä pulpetista
 - hautajaisiin osallistumista tuetaan

Opettajan kuolema

- rehtori neuvottelee ensin kriisiryhmän kanssa työnjaosta, kertoo tapahtuneesta ensin henkilöstölle, sitten asianomaiselle luokalle ja koko kouluyhteisölle
- henkilöstölle ja luokalle järjestetään mahdollisuus asiantuntijan vetämään läpikäyntikeskusteluun
- opettajat käyvät keskustelun tapahtuneesta muissa luokissa
- menehtynyttä kunnioitetaan koulutyössä
- liputukset, kuva, muisteluhetket
- omaisia muistetaan
- kukat, adressi, oppilaiden tekemä kortti
- osallistutaan hautajaisiin, mikäli omaiset sitä toivovat

Oppilaan lähiomaisen kuolema

- rehtori neuvottelee kriisiryhmän/oppilashuoltoryhmän kanssa
- tiedotetaan oppilaan opettajalle ja muulle kouluhenkilöstölle
- rehtori/opettaja kysyy oppilaalta/perheeltä, mitä asiasta voi kertoa muulle luokalle (kannustetaan kertomaan) ja luokkaa valmistellaan ao oppilaan palaamiseen kouluun
- voidaan tehdä yhteinen surunvalittelukortti/kertoa lyhyesti tilanne koulutyön alkaessa
- oppilaalle kerrotaan etukäteen, mitä luokassa on keskusteltu
- opettaja järjestää omaisten muistamisen (esim. adressi, kukat kotiin oppilaalle osoitettuna)

Onnettomuus tai väkivaltatilanne koulussa

- ryhdy välittömiin ensiapu- ja hälytystoimiin kriisisuunnitelman mukaisesti
- tieto rehtorille, henkilöstölle, kriisiryhmälle
- huolehdi oppilaat turvaan, huolehdi erityisesti silminnäkijöistä
- turvallisuuden tunne, rauhallisuus
- pidä huoli, että oppilaiden kanssa on aina joku aikuinen ja ettei oppilaita päästetä kotiin ennen kuin tilanne on rauhoittunut ja nuorimpien kohdalla tiedetään, että kotona odottaa joku
- tarvittaessa saattaja
- ilmoita huoltajille sovitulla tavalla mahdollisimman pian
- keskustelut luokissa opettajien/kriisityöntekijöiden johdolla -läpikäyntikeskustelut henkilöstön kanssa
- yhteistyö huoltajien kanssa – tarvittaessa asiaa käsitteleviä vanhempainiltoja

[Kriiseihin varautuminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Muuta huomioitavaa

Psykososiaalisen tuen suunnittelun ja toteutuksen yhteistyö

Psykososiaaliseen tukeen liittyvä yhteistyö on osa koulun tai oppilaitoksen kriisisuunnitelmaa. Kouluterveydenhuollon rooli mm kunnan muiden terveydenhuollossa kriisityöstä vastaavien tahojen kanssa on tärkeää tilanteissa, joissa koulujen omat voimavarat eivät riitä. Yhteistyö laajentuu poliisin ja pelastustoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön silloin, kun kehitetään ja harjoitellaan yhteisiä kriisitilanteisiin liittyviä toimintamalleja ja valmiuksia.

Mistä toimijoita - milloin ei pidä itse toimia?

Hyvin usein koulujen kriisitilanteet ylittävät kouluhenkilöstöltä kohtuudella arkipäivässä edellytettävät kriisitaidot - ja niin saa ollakin. Onhan kysymys poikkeustilanteista, joissa usein myös koulun aikuiset reagoivat ja kokevat henkilökohtaista kuormitusta. Ei kannata yrittää liikaa. Vaikka koulun henkilöstöllä olisi osaamista toimia kriisitilanteessa ja toiminta osuvaa, se voi verottaa voimavaroja kohtuuttomasti jälkiväsymyksen ja palautumisvaikeuksien muodossa. Ammattiapua on viisasta käyttää tarvittaessa ja säästää siten opetusalan ammattilaisten voimavaroja koulun perustehtävää varten.

Koulun henkilöstön tarvitsema oma tuki on luontevaa yhdistää kokonaisuudeksi oppilaisiin kohdistuvan psykososiaalisen tuen kanssa. Siksi on tarkoituksenmukaista, että kriisisuunnitelmaa laadittaessa suunnitellaan myös se, miten koulun aikuisten tuki on järjestetty erilaisissa kriisitilanteissa. Tämä edellyttää sujuvaa yhteistyötä henkilöstön työterveyshuollosta vastaavien ammattilaisten kanssa.

Joskus onnettomuus voi olla sen luonteinen, että koulun omien asiantuntijoiden on syytä väistyä tehtävistä heti, kun mahdollista. Omaan ammattikuntaan/ystävä-/perhepiiriin osuva koulukriisi saattaa ja saa aiheuttaa voimakkaan oman psykologisen uhriutumisen. Se kuluttaa runsaasti psyykkisiä voimavaroja ja aiheuttaa samalla herkästi ammatillisen tilanearvion vääristymisen. Tällaisia voivat olla esim. tilanteet, joissa opettajan omat lapset ovat oppilasuhrien joukossa, terveydenhoitaja menettää kollegansa tai psykologin asiakasoppilas joutuu väkivallan kohteeksi. Paikallisen kriisivalmiuden avun käyttäminen on tällöin paikallaan. Myös työn vaihtamisesta on hyviä kokemuksia. Silloin apua psykososiaalisen tuen toteuttamiseen voidaan pyytää esimerkiksi naapurikunnan/-koulun vastaavilta työntekijöiltä, joilla ammatillinen etäisyys tapahtumiin on turvallisempi ja mahdollisesti korvataan saatu apu myöhemmillä työsuorituksilla auttajataholle.

Kriisitilanteiden viestintäperiaatteita psykososiaalisen tuen näkökulmasta

Koulun kriisitilanteissa noudatetaan kriisisuunnitelmaan kirjattuja, **sovittuja viestintäohjeita**. Viestintäohjeita laadittaessa on tärkeää, että myös viestinnässä otetaan huomioon äkilliseen kriisiin kuuluvat inhimillisen toiminnan lainalaisuudet. Sokkivaiheen järkyttynyt ja samalla psyykkisesti kuormittunut ihminen ei jaksa hahmottaa monimuotoisen viestinnän sisältöä.

Hienosäätöinen viestintäyritys saattaa osoittautua turhaksi myös reaktiovaiheen tunnealloissa. Viestinnän on siksi oltava **selkeää ja mutkatonta**. Viestinnässä tulee myös huomioida uhrien ja koulun toimijoiden suojaaminen. Samoin on hyvä muistaa, että viranomaisen (ehkä omassa sokissaan) lausumat ylimitoitettut lupaukset, kuten "kaikki korvataan" "otan vastuun" "kaikki vauriot hoidetaan loppuun saakka", pysyvät uhrien mielissä kristallinkirkkaina jopa loppuelämän. Ne saattavat käynnistää kuormittavia vihantunteita ja katkeruutta, kun arjen realiteetit tulevat vastaan. Kriisitilanteet ovat niin monimuotoisia ja vaativia, ettei tuki ja apu voi koskaan olla täydellistä ja jokaista uhria tyydyttävää, vaikka

toimivaa onkin. Niinpä rehtorin lausumat tukisanat tiedotteessaan kannattaa asettaa rakentavasti, mutta ei liikoja lupailten. Esimerkiksi ”teemme voitavamme..” ”paneudumme asian hoitamiseen..” kuulostaa uhrinkin korvissa todellisemmalta kuin ”kaikki hoidetaan..”.

Erilaisissa kriisitilanteissa on hyvä lähettää pienimpien koululaisten mukana kotiin tiedote, jossa kerrotaan, mitä koulussa on tapahtunut ja kuinka toimittu asian käsittelemiseksi. Tiedote voi olla hyvin yksinkertainen, esim.

- ”Tänään koulussamme on sattunut xxx oppilaan menehtyminen xx onnettomuudessa. Toivomme teidän kodeissanne tietävän, että asiaa on käsitelty luokissa xx ja xx. Ohessa on myös vanhempien nähtäväksi koulussa noudatettavat periaatteet **Lapsi äkillisessä kriisissä – ohjeita kohtaamiseen**. Toivomme, että oppilaat voivat jatkaa keskustelua kotona. Koulussa vastataan mielellään vanhempien kysymyksiin asiasta. Voitte ottaa yhteyttä xx xx. ”

Ulkopuolinen maailmakin tarvitsee informaationsa

On selvää, että koulua koskevissa laajemmissa onnettomuuksissa tiedottamisen ja yhteiskunnallisen keskustelun tarve tulee hyväksyä. Media voi toimia hyvänä yhteistyökumppanina mm. välittämällä tärkeää tietoa reaktioista, rauhoittamalla tilanteen herättämää häiritsevää uteliaisuutta ja katkaisemalla huhuilta siipiä. Onnettomuutta koskeva asiallinen juttu lehdessä tai tv:ssä saattaa parhaimmillaan vapauttaa koulun toimijoita lukuisilta lisäpuheluilta ja kyselyiltä sekä säästää voimia tärkeimpään: koulun perustehtävään ja toipumiseen. On kuitenkin otettava huomioon, että pieni mutta joskus hyvin näkyvä osa mediamaailmaa toimii Suomessakin kyseenalaisin keinoin - kokemusten mukaan jopa uhrien tuttaviksi tekeytyen, alaikäisten haastatteluista maksaen tai tunkeutuen onnettomuusalueille järkytystä ja surua kunnioittamatta. **Valmis viestintäsuunnitelma ja viestintävastuiden määrittely auttaa koulua asettamaan yksilöä ja yksittäisiä uhrikohtaloita suojaavat rajat**. Kannattaa muistaa, että asioista ja henkilöistä tiedottaminen ovat eri asioita.

Yhteistyö vanhempien kanssa kriisitilanteissa

Usein yhteistyö vanhempien kanssa tiivistyy luonnostaan kouluonnettomuuksien yhteydessä. Yhteistyö on myös koulun velvollisuus. Mitä paremmin kodeissa tiedetään koulun toimista kriisin yhteydessä ja mitä paremmin koulussa tiedetään kotien toiveista ja tilanteista, sitä paremmin oppilaiden tukemiseen voidaan saada selkeän ja yhtenäisen tuen linjoja.

Koulukriiseissä on kokemuksia, joiden mukaan huoli ja raskuus voivat synnyttää vanhemmissa myös hyvin **voimakkaita reaktioita**. Tällöin vanhempien hätä saattaa ilmaantua kohtuuttomalta tuntuvina vaatimuksina juuri silloin, kun opettaja eniten kaipaisi tukea ja huolenpitoa tehtävässään. Ylireaktioihinkin on siis hyvä varautua – ja hyvä varautua antamaan myös anteeksi. Nämä hätäreaktiot ovat usein lyhytaikaisia.

Voimakkaitten, joskus täysin ristiriitaisten vaatimusten keskellä koulun voi olla rasittavaa hakea oma, oikeaksi katsomansa ja sen lisäksi käytännössä myös mahdollinen tukemisen linja. Joskus esimerkiksi oppilaiden vanhemmat saattavat vaatia, että tapahtunut onnettomuus käsitellään koulussa perusteellisesti, mutta siitä ei aiota puhua kotona. Saman luokan toisten oppilaiden kodeista saattaa yhtäaikaisesti tulla viestiä, että onnettomuudesta on koulussa vaiettava ehdottomasti etteivät lasten mielet järky. Koulun kriisiytyö ei voi toimia "tavarataloperiaatteella", jossa kukin kuluttaja ottaa hyllystä sillä hetkellä tahtomansa tuotteen. Vanhempien näkemyksiä kuunnellaan ja neuvotellaan tuen muodoista, ja perustellaan koulun valitsema linja.

Keskustelut vanhempainilloissa saattavat olla hyvin toimivia yhteisen linjan luomiseksi. Sähköisen viestinnän nopeus saattaa joskus varjopuolenaan jättää liikaa tilaa "primitiivireaktioille", joita sitten puolin ja toisin harmitellaan.

Ohjeita ja toimintamalleja kriisin käsittelyyn

Toimintamallien kuvauksissa on hyödynnetty Arja Sigfridsin aineistoja.

Opettajalle rohkeutta

- käsitellä maailman tapahtumia, sotia, kriisejä; esim. ydinaseet, ydinvoima, talouskriisi, ilmastonmuutos, sodat maissa, joista koulussa, luokassa on oppilaita (media), oman paikkakunnan lapsi/nuori kuolee, tarttuva tauti, itsemurha, tulipalot, perhetragediat, sikainfluenssa
- oppilaat toivovat asioita käsiteltävän koulussa
- "odotetaan ja katsotaan " pedagogiikalle ei ole perusteita, asioiden käsittely luo turvallisuutta

Lapsi äkillisessä kriisissä - ohjeita kohtaamiseen

Anna lapselle oikeaa tietoa – suojaa tietotulvalta

- käy lapsen kanssa asiaa läpi
- kysy, mitä lapsi tietää, mitä ajattelee asiasta, ja mitä juuri hän näki / kuuli / koki
- kerro mitä itse tiedät
- selvitä väärinkäsitykset
- vältä monimutkaista kuvakieltä, älä esim. vertaa kuolemaa uneen tai matkaan
- suojaa lasta liialta media-altistukselta, rajoita etenkin dramaattisten aistivaikutelmien syntymistä (järkyttävät kuvat, ääniefektit)
- siirrä omaa uutisten seuraamista myöhäiseen iltaan
- lapsen suojaamiseksi – hiljennä ääntä, kun lapsi on levolla

Anna lapselle aikaa ymmärtää – tee tapahtuneesta toden tuntuinen

- ole avoin lapsen kysymyksille
- juttele kun hän sitä haluaa, mutta älä odota juttutuokioista pitkiä
- vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta – hän ei ole vaarassa nyt
- ole valmis pohtimaan lapsen kanssa kuolemaa ja väkivaltaa, vaikka et itsekään olisi varma vastauksistasi

Auta lasta selviytymään

- anna tilaa vaihteleville tunneilmaisuille ja sille, että ne välillä näyttävät katoavat kokonaan
- salli onnettomuusleikit (mm. kuoleminen, onnettomuudet), mutta auta lasta löytämään lohduttava ratkaisu leikkiin
- auta lasta käsittelemään myös syyllisyyden ja vihan tunteitaan, kuoleman pelkoa ja muita yllättäviä reaktioita
- salli lapsen myötäelää, mutta älä salli vastuun ottamista aikuisen jaksamisesta
- näytä omat tunteesi ja kerro että luotat selviytymiseesi niistä huolimatta

Nuori äkillisessä kriisissä - ohjeita kohtaamiseen

Anna nuorelle oikeaa tietoa

- käy nuoren kanssa asiaa läpi
- kysy, mitä hän tietää, mitä ajattelee asiasta ja mitä hän näki / kuuli / koki
- kerro mitä itse tiedät
- selvitä väärinkäsitykset
- vältä monimutkaista kuvakieltä, älä esim. vertaa kuolemaa uneen tai matkaan

Ota myös huomioon

- henkilökohtaisen ja eläytymisen kautta syntyneen menetyksen tunteet voivat olla yhtä voimakkaita
- ole avoin nuoren kysymyksille
- juttele kun hän sitä haluaa - älä odota juttutuokioista pitkiä
- tue nuorta siihen, että asiasta tulee tahattomia muistutuksia eri yhteyksissä tiedotuksen ja keskusteluitten kautta ja että se saattaa aktivoida tunteet
- pidä kiinni perheen normaalisäännöistä, mm. kotiintuloajoista ja suhteesta alkoholinkäyttöön

Auta nuorta selviytymään

- anna tilaa vaihteleville tunneilmaisuille ja sille, että ne välillä katoavat kokonaan
- salli surupohdinnat (mm. kuoleminen, onnettomuudet, hautajaiset)
- auta nuorta käsittelemään myös syyllisyyden ja vihan tunteitaan, kuoleman pelkoa ja muita yllättäviä reaktioita
- salli nuoren myötäelää, mutta älä salli vastuun ottamista aikuisen jaksamisesta
- varmista, että aikuinen on saatavilla, vaikka nuori hakeutuisi korostuneesti ikäistensä seuraan
- näytä omat tunteesi ja kerro että luotat selviytymiseesi niistä huolimatta

Keskusteluaiheita koululuokkaan äkillisen kriisin jälkeen

On tärkeää, että koulun ja kodin aikuiset ovat valmiita keskustelemaan lasten ja nuorten kanssa tuoreesta järkyttävästä tapahtumasta. Keskustelutuokioiden ei tarvitse olla pitkiä. Keskustelun keskeinen ote on tässä ja nyt.

Mahdollisia keskusteluaiheita:

- Mitä todella on tapahtunut? varmistetaan faktat senhetkisen tiedon mukaisiksi
- Miten sait tietää? missä olit, mitä olit tekemässä juuri silloin
- Mitä ajattelit? käydään läpi ajatukset tapahtuman/tiedon saamisen hetkellä
- Mitä tunsit? tunteet saattavat herätä vasta myöhemminkin, usein on ensin vain kummastusta ja järkytystä, tai tunteiden puutetta
- Entä miten keho reagoi? kehossa voi tapahtua muutoksia (jännittymistä, kipuja, levottomuutta..) huomaamatta – ne palautuvat
- Miten voi auttaa itseään/toista eteenpäin puhuminen, muistelu, arki, liikunta...
- Mitä koulupäivän jälkeen tapahtuu? välitetään kotiin tietoa että asiaa on käsitelty koulussa ja kannustetaan puhumaan myös kotona

Aikuisen ei tarvitse olla viisas eikä osata vastata kaikkeen - riittää, että aikuinen on turvallinen, uskaltaa näyttää omia tunteitaan ja samalla välittää luottamusta siihen, että näiden tunteiden kanssa selvitään.

Traumaattisten tapahtumien käsittely luokassa

On tärkeää, että puhuessaan vaikeista elämäntilanteista aikuiset tuovat esiin erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja ja yrittävät tukea lapsia ja nuoria löytämään heille itselleen sopivan mallin selvitä. Lisäksi toivon näkökulman sisällyttäminen kriisitilanteissa luo lapsille

turvallisuutta ja uskoa selviytymiseen. Opettajat muodostavat monesta syystä voimavararyhmän, jolla on ainutlaatuinen tilaisuus huolehtia lasten tarpeista:

- Opettajat tuntevat jokaisen lapsen ja hänen persoonallisuutensa.
- Opettajat tuntevat ryhmien ”kulttuurin” ja ilmapiirin.
- Opettajien erikoisala on tiedon jakaminen lapsille.
- Opettajat tietävät, kuinka oppilaat saadaan mukaan ja millaisia ilmaisumuotoja voi käyttää.

Opettajan keskustellessa luokassa asioista, jotka ovat vaikuttaneet lapsiin voimakkaasti, voidaan käyttää seuraavanlaista mallia. Keskustelu kestää yleensä ainakin oppitunnin ajan, joskus jopa kaksoistunnin. Kaikkien toivotaan pysyvän luokassa koko ajan, mutta wc-käynnit ovat luonnollisesti sallittuja. Yhteistyö toisen opettajan kanssa on eduksi, mutta ei aina tarpeen. Toinen aikuinen on hyvä olla luokalle tuttu; toinen opettaja, oppilashuolto- tai kriisiryhmän jäsen. Lasten kanssa voidaan istua esim. piirissä lattialla, taustalla voi soida jotain kaunista musiikkia, luokassa voi palaa kynttilöitä. Tärkeää on saada tilanteesta mahdollisimman turvallinen ja varmistua siitä, että kukaan ei säikähdä (esim. luokka liian pimeä). Tavanomainen istumajärjestyskin käy jos se toimii. Ajatusten purkamiseen on hyvä antaa erilaisia vaihtoehtoja esim. piirtämällä, muovaillemalla, kirjoittamalla. Tilaisuus voi jäsentyä seuraavalla tavalla:

1. Avaus

Tarkoitus ja motivointi

Säännöt

- Opettaja kertoo mitä lähituntien aikana tapahtuu ja miksi.
- Kuoleman aiheuttamista reaktioista ja vaikutuksista puhuminen on tärkeää.
- Siihen on varattava aikaa, koska se auttaa ymmärtämään tapahtunutta.
- Kun joku kuolee, mieli täyttyy ajatuksista ja tunteista, jotka tekevät meidät surulliseksi, pelokkaiksi ja vihaisiksi.
- Kun ihminen saa puhua tapahtuneesta, hän ymmärtää paremmin, miten käsittävät tilanteen.
- On tärkeää selvittää tosiasiat, kuten myös väärinkäsitykset, etteivät väärät huhut leviä.
- Opettajan on hyvä tuoda myös keskustelulle säännöt:
 - Kenenkään ei ole pakko puhua luokassa.
 - Ketään ei saa jälkeensä kiusata tai moittia sanojensa tai käyttäytymisensä tähden.
 - Itkeminen ja suuttuminen on sallittua eikä kenellekään pidä sanoa, ettei se ollut sopivaa.

2. *Selvitysvaihe*

Kuinka sait tietää tapahtuneesta?

Mitä olette kuulleet / uuden tiedon kokoaminen

- Oppilaat saavat kertoa miten, keneltä ja missä he saivat tietää tapahtuneesta. Tähän useimmat pystyvät vastaamaan.
- Mietitään, onko asia koskettanut jotakin lasta enemmän kuin muita (on esim. nähnyt tapauksen).
- Kerätään vielä tarkempia yksityiskohtia tapahtumasta.
- Luokan opettaja kertoo omat tietonsa.
- Onnettomuustapauksissa opettajan on hyvä hankkia tarpeelliset tiedot tapahtumien kulusta.
- Lasten konkreettisen tiedon vaihe on suuri. Monet huhut seuraavat tapahtumia, minkä vuoksi yleinen keskustelu luokassa on tärkeää.
- Traumaattisen tapahtuman jälkeen on puututtava huhuihin ja virheellisiin käsityksiin, ettei lapsille syntyisi tarpeettomia ongelmia.
- Jos tapahtumasta kerrotaan tiedotusvälineissä, on hyvä käydä läpi lehtileikkeitä. Usein median tuottamaa aineistoa voidaan käydä läpi muilla tunneilla, ja päivittää tosiasiatietoja.

3. *Normalisointivaihe ja selviytymiskeinojen vahvistaminen*

Kuinka reagoit?

Mikä sinua on aikaisemmin surussa auttanut?

- Tässä vaiheessa kysytään lasten reaktioista. Ne, jotka haluavat, vastaavat.
- Tavoitteena on saada lapset ymmärtämään, että erilaiset reaktiot ja tunteet ovat kaikki luonnollisia, myös se ettei joillakin ole lainkaan tapahtumaan liittyviä tunteita.
- On hyvä muistaa välttää seuraavanlaisia kysymyksiä; "miltä sinusta tuntui, kun sait tietää asiasta?", koska ne yleensä vain ehkäisevät keskustelua kuin edistävät sitä
- Sen sijaan kysymykset: " Koska sinusta tuntui pahimmalta?" tai " Mitä ajatuksia asian sinussa herättää?" "Mitä sinussa tapahtui?" johdattaa kertomaan reaktioistaan ja vaikutelmistaan.
- Jos lapset ovat joutuneet kuolemantapauksen silminnäkijöiksi tai ovat löytäneet kuolleen, heidän on saatava purkaa vaikutelmiaan ja ajatuksiaan sanoin ja aistihavainnoin (näkö, kuulo, haju, tunto). Mutta jos vain yksittäinen oppilas, niin hänelle ja muille silminnäkijöille on järjestettävä oma, kriisityöntekijän vetämä istunto. Kriisityöhön perehtyneen ihmisen on myös syytä olla opettajan tukena, jos usea lapsi luokassa on todistanut jotakin järkyttävää tapahtumaa.
- Lasten kertoessa reaktioistaan, opettajan ei pidä sanoa esim. " niin, se on ihan normaalia", vaan on parempi kysyä: " Reagoiko kukaan samalla tavalla?"

- Yhteyttä ja yhteishenkeä luodaan pyytämällä vierustoveria kietomaan kätensä kertojan ympärille tai kysymällä, miltä muista tuntuu "Jussin" itkiessä. Opettajan tehtävänä on saada lasten luontainen myötätunto esiin.
- Pienten lasten kanssa voidaan käyttää apuna piirtämistä tai muita samantapaisia ilmaisumuotoja .
- Opettaja kerää yhteen oppilaiden esiintuomat aiheet, tuo esiin heidän ajatuksensa ja reaktioidensa yhdenmukaisuuden sekä korostaa heidän reaktiotapojensa normaaliutta.
- Jos opettaja tietää samanlaisia tapauksia, hän voi kertoa, miten lapset reagoivat silloin.
- Opettaja voi kertoa, miten ihmiset tavallisesti reagoivat tällaisten tapausten jälkeen.
- Lapsille tuodaan esille, että traumaattinen tapahtuma voi vaikuttaa keskittymiseen ja muistiin.

Selviytymiskeinojen vahvistaminen:

- Mitä kokemuksia sinulla on surun käsittelemisestä? Miten olet selvinnyt aikaisemmin, kun sinulla on ollut surua tai sinulle on tapahtunut jotain mieltä järkyttävää? (isovanhempien kuolema, tulipalo, lemmikin kuolema).
- Opettaja kerää selviytymiskeinoja, El itse tarinoita. Lapset kertovat mielellään, kuinka toiselle puhuminen auttoi, kavereiden, vanhempien kanssa puhuminen, piirtäminen, musiikin kuuntelu, ulkoilu, kävely tms).
- Opettajan on luonteva kertoa myös omista reaktioistaan ja kokemuksistaan ja kuinka hän toimii ollessaan surullinen.

4. Tulevaisuuteen katsominen

Mitä nyt ja jatkossa tapahtuu?

Mitä me voimme tehdä?

- Tarkoituksena suuntautua tulevaisuuteen ja kanalisoida oppilaiden tunteita, energiaa toiminnan kautta, erityisesti lähipäivien suunnittelua.
- Jos kyseessä on luokkatoverin kuolema, hautajaisten suunnittelu on tärkeää. Erityisesti pienempien lasten kanssa itse hautajaisista on syytä puhua enemmänkin, mutta toisella kerralla.
- Oleellisinta on saada aikaan ilmapiiri, että asiasta keskusteleminen on turvallista ja asioista ja tunteista on koulussa lupa puhua.

5. Päätösvaihe

Yhteenveto

Seuranta

- Käsitellyistä aiheista tehdään yhteenveto ja suunnitellaan myöhempiä tapahtumia (esim. mitä hautajaisten aikana tehdään, lisäkeskustelusta päättäminen)

- Jos on kysymys kuolemantapauksesta, tarvitaan todennäköisesti useampia keskusteluja
- Luokka voi tehdä suunnitelman jonkin asian esim. piirroksen tai kirjeen toteuttamisesta yhdessä. Luokalla on näin mahdollisuus osoittaa huolenpitoaan omaisia kohtaan.
- Lopuksi oppilailta kysytään, jäikö jokin asia mietityttämään tai epäselväksi tai mitä he ajattelevat tänään pohdituista asioista. Kun keskustelu on päätetty, tavalliseen koulutyöhön palaaminen on helpompaa, koska tapahtuneesta on saanut puhua.
- Opettajat voivat keskustelun aikana tarkkailla erityisen voimakkaasti reagoivia oppilaita ja keskustella jälkepäin heidän kanssaan tai ohjata heitä esim. koulupsykologille (jos vanhemmilta on saatu lupa).

Luokkatoverin kuoltua joko samana päivänä tai seuraavina päivinä:

- Lapsia voidaan pyytää katsomaan kuolleen luokkatoverin istumapaikkaa ja ajattelemaan sitä, mitä he eivät koskaan saaneet sanotuksi toverilleen. Ajatukset voi sanoa ääneen, ne voi piirtää, kirjoittaa tai ajatella vain mielessään
- Lopuksi voidaan jättää jäähyväiset. Opettaja sanoo esimerkiksi: "Katso (kuolleen oppilaan tuolia) ja kerro, mitä haluat hänen tietävän ja hyvästele hänet sitten" Jäähyväiset voidaan kirjoittaa tai piirtää. Jos on kyse itsemurhasta, tällöin on hyvä tilaisuus puhua voimattomuudesta, itsesyytöksistä ja häpeäntunteista. (Tällöin myös aina koulupsykologi/koulukuraattori paikalla, yleensä vetäjänä.)
- Muistelukirja, seuraavien viikkojen aikana luokka voi tehdä oman kansion/vihkosen kuolleesta oppilaasta: Tosiasiatiedot, tapahtumien kulku, hautajaiset, hyviä muistoja, vuoden päästä. Kuvia ja kertomuksia luokassa niin kauan esillä kuin tarpeen. Lainaksi kotiin.
- Lapsia voi myös antaa lauseentäydennystehtäviä:
 - Kuullessani tapahtuneesta ajattelin ensimmäisenä, että.....
 - Pahinta siinä oli, että....
 - Voimakkain vaikutelmani on....
 - Surullisimmaksi minut tekee.....
- Opettajan on hyvä antaa neuvoja kotiin:
 - Puhukaa tapahtuneesta vanhempien kanssa
 - Puhukaa ystävien ja kavereiden kanssa
 - Käykää hautausmaalla
 - Hankkikaa enemmän tietoa tapahtumasta
 - Kirjoittakaa päiväkirjaa, runoja tai ajatuksia ylös
 - Tehkää jotain yhdessä omaisten hyväksi

Esimerkkejä jatkotyöskentelyn avuksi

Ihmishahmon värittäminen

- Oppilaat värittävät piirrettyyn ihmishahmoon 3 väriä: punainen merkitsee vihaista, sininen surullista, musta pelkoa. Missä osassa kehoa tunteet tuntuvat, ja miltä se näyttää väritettynä. Yhteinen keskustelu: missä osassa kehoa "suru" asuu. (miten se tuntuu, päänsärkynä, mahakipuna, painon tunteena, vapinana jne.)
- Miten tuntumia voi helpottaa? Miltä väritetty hahmo näyttää, kun on helpottunut olo.

Toipumisasteikko

- Opettaja piirtää taululle asteikon 0-10
- Oppilaat voivat viittaamalla vastata kuka on toipumisasteikon missäkin kohdassa: esim. perheen kanssa / kun mieleen tulee kysymyksiä tapahtuneesta/ katsoo TV-uutisia menee nukkumaan
- Tämän voi tehdä esim. kuukausittain koko luokan kanssa puolen vuoden ajan.
- Voidaan myös keskustella, miten omaa/koko luokan sijaintia asteikolla voisi vähän nostaa

Hyvät uutiset

- Piirretty TV, jossa uutistenlukija
- "Tässä uutiset, tänään on hyvien uutisten vuoro; mitä tänään kerrotaan?"
- Sopii hyvin ryhmäkeskustelun, käsittelyn jälkeen, jos esim. käsitellään maanjäristystä, sotaa, paikallisia kriisejä
- Auttaa ja aktivoi oppilaita ajattelemaan myönteisiä ja rakentavia vaihtoehtoisia toimintatapoja.

Luokan muistelukirja

- Koko luokka voi tehdä muistelukirjaa esim. kuolleesta oppilaasta
- Jatkuvuutta tuova, silta menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välille.
- Kirja on erityisellä paikalla luokassa, mihin saa mennä aina halutessa sitä katsomaan. Vuoden kuluttua pidetään muistelupäivä ja siitä talletetaan muistot kirjaan. Kirja voi sisältää mm. kuvia, faktoja, piirroksia, "selityksiä", hautajaistarinan, hyviä muistoja, syntymäpäiviä, pikku tarinoita vuosien varrelta.
- Annetaan vanhemmille lainaksi, mutta on luokan "oma".

Näkökohtia kriisityöstä monikulttuuritalanteissa

Teksti on muotoiltu suomalaiseen akuuttitukeen soveltuvaksi käyttäen lähteenä: Regel Stephen, Joseph Stephen, Dyregrov, Atle (2007) Debriefing monikulttuuritalanteissa.

1. Henkilöt, joilla on erilaiset kulttuuritaustat, saattavat reagoida eri tavoin traumaattisiin tapahtumiin. Näissä tilanteissa tulisi tuen toteuttamisessa kiinnittää erityistä huomiota turvallisen ilmapiirin ja ympäristön luomiseen.
2. Joskus reaktioita ilmaistaan herkemmin fyysisesti kuin psykologisesti tai eksistentiaalisesti. Tämä saattaa merkitä mm. jäsenyteen tarinan muodostamisen, tulkinnan ja normalisoinnin korostamista kriisitilanteissa.
3. Vahvuuden ja joustavuuden lähteet eri kulttuureissa saattavat olla erilaisia ja niiden tunnistaminen on tärkeää. Esimerkiksi läntisissä kulttuureissa totuttu yhteisöllisyyden korostaminen akuuttivaiheessa saattaa olla vähemmän tärkeää vaikkapa somaliyhteisöissä, joissa se on elämäntavan kautta lähtökohtaisesti selvää. Psykoedukaation ja käytännön tuen merkitys taas saattaa korostua näissä yhteyksissä.
4. Läntisissä kulttuureissa jälkireaktioihin usein kuuluvat mieleen tunkeutuvat muistot saattavat painottua toisissa kulttuureissa välttämis-/puutumisreaktioiden suuntaan. Tämä on hyvä huomioida lähestymistavoissa ja neuvonnassa.
5. Tulkin käyttäminen kriisitilanteissa vaatii huolellista etukäteiskeskustelua käsitteistä ja tuen tavoitteista.
6. Erilaisten "terapeuttisten" lähestymistapojen hyväksyminen saattaa vaihdella eri kulttuureissa. Joissakin kulttuureissa esimerkiksi tarinoiden kertominen ryhmätilanteissa saattaa olla hyväksyttävämpi tapa kohdata vaikeita kokemuksia kuin yksilökeskustelu.
7. Kulttuurille ominaiset fraasit ja kärsimyksen liittyvät ilmaisutavat on hyvä tuntea, kun pyritään ymmärtämään kriisin merkitystä toisen kulttuurin edustajalle.
8. Varhaisia interventioita tulee tarjota integroiden laajasti tarjottuun tukeen erilaisia etnokulttuurisia tekijöitä, rituaaleja, merkityksiä, vertauksia, symbolismia ja ottaa huomioon mahdollista sopeutumiseen liittyvää kulttuuripainetta.
9. Varhaiseen tukeen monikulttuuritilanteissa pitäisi liittää huolellinen seuranta.
10. Kulttuuriin liittyvä sensitiivisyys tulisi olla erityisen hienovarainen, kun puhutaan sellaisista traumaan kuuluvista asioista, kuten seksuaalisuus tai kuolema.

[Kriiseihin varautuminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Käsitteitä ja termejä:

<p>Alkusammutus/ alkukoulutus</p>	<p>Alkusammutus on alkupalojen sammutus sammutuspeitteellä, käsisammuttimella ja pikapalopostilla sekä koulutuksen oikean sammuttimen valitsemiseen eri palotilanteissa.</p>
<p>Häirintä</p>	<p>Epäasiallinen kohtelu, joka voi olla vaaraa tai haittaa turvallisuudelle tai terveydelle. Häirintä on useimmiten järjestelmällistä ja jatkuvaa toista alistavaa toimintaa tai käyttäytymistä, joka kohdistuu toisen persoonaan tai yksityiselämään kuten ominaisuuksiin, luonteenpiirteisiin, sukupuoliin, ulkomuotoon, harrastuksiin tai perhesuhteisiin.</p>
<p>Järjestyssäännöt</p>	<p>Opetuksen-, koulutuksenjärjestäjän, koulun tai oppilaitoksen vahvistamat periaatteet ja säännöt, joilla määritellään toimintaan koulussa tai oppilaitoksessa. Sääntöjä valvoo koulun tai oppilaitoksen henkilökunta.</p>
<p>Kiinteistön infotaulu</p>	<p>Taulu, jossa tieto oppilaitoksen keskeisistä tiloista ja reiteistä, joiden mukaan voidaan suunnistaa haluttuun paikkaan. Infotaulu palvelee niin pelastajia kuin vieraitakin.</p>
<p>Kiinteistötietojen laatikko Kohdekortti</p>	<p>Kortti, jossa ovat kiinteistön yleistiedot, yhteyshenkilöt, karttaosio, asemapiirros ja kerroskuvat. Kuviin merkitään pelastajille (palomiehille, poliisille) operatiivisen johtamisen kannalta tärkeitä asioita, esim. putkilukon eli avainsäilön sijainti, vaaralliset aineet, palo-osastoinnit, tilojen käyttötavat, ovien numerointi, mittakaava, ilmansuunnat, hyökkäystiet. Nykyään sähköinen tiedosto viranomaisilla.</p>

Kiusaaminen	Systemaattinen, tahallinen ja toistuva samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallinen tai fyysinen kielteinen toiminta.
Kriisi	Tilanne, jossa aiemmat kokemukset ja opitut toimintatavat eivät riitä tilanteen ymmärtämiseen ja hallintaan.
Kriisisuunnitelma	Suunnitelma varautumisesta koko yhteisöä tai sen jäseniä koskettaviin äkillisiin kriiseihin ja traumaattisiin tilanteisiin. Suunnitelman tulee sisältää toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai hoitamiseksi. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilas- ja opiskelijahuollon palveluista vastaavien kanssa. Kriisisuunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä pelastusviranomaisten, poliisin sekä muiden kunnassa kriisitoiminnasta vastaavien kanssa.
Kriisiviestintä	Tehostettu ja nopea viestintä odottamattomissa tilanteissa, joissa toimintayksikön kuten koulun tai oppilaitoksen toimintaedellytykset tai muu etu ovat uhattuina.
Kriisiviestintäsuunnitelma	Osa koulun tai oppilaitoksen kriisisuunnitelmaa, jossa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.
Liikenneturvallisuus (liikennekasvatus)	Kaikilla kouluasteilla liikennekäyttäytymistä ja -turvallisuutta edistävien taitojen, tietojen ja asenteiden kehittäminen. Suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan ikä, liikenneympäristö, oppilaiden kokemukset, liikkumistarpeet ja yksilölliset taidot. Oppilaan ominaisuuksien ja taitojen kehittyessä sisältöä rakennetaan aiemmin opittujen asioiden pohjalle.
Pelastussuunnitelma	Suunnitelma, joka sisältää selvityksen oppilaitoksen omatoimisesta varautumisesta ja toimista hätä- ja

	<p>onnettomuustilanteissa. Pelastussuunnitelma tulee laatia muun muassa kouluihin, oppilaitoksiin ja muihin vastaaviin opetuksessa käytettäviin tiloihin; lastensuojelulaitoksiin ja koulukoteihin sekä päiväkoteihin. Pelastussuunnitelman ajantasaisuudesta huolehtii oppilaitoksen turvallisuusvastaava tai se, jolle tehtävä on erikseen annettu.</p>
Poistumisharjoitus	<p>Harjoitus rakennuksen tyhjentämistä kriisitilanteessa, esim. tulipalossa. Ennen poistumisharjoitusta tutustutaan kohteeseen ja käydään turvallisuushenkilöstön kanssa läpi poistuminen sekä tarvittaessa koulutetaan turvallisuusorganisaatio. Poistumisharjoituksen jälkeen käydään palautekeskustelu ja tarvittaessa toistetaan poistumisharjoitus. Henkilöstön sitouttamista turvallisuusharjoitukseen voimistetaan osallistujille jaettavalla poistumisturvallisuusoppaalla.</p>
Poistumiskartta	<p>Karttakuva, johon on merkitty kulkureitit, joita käytetään turvalliseen poistumiseen. Karttaan merkitään myös turvavälineet, kuten sammuttimet, painonapit ja ensiapuvälineet.</p>
Poistumistie	<p>Rakennukseen merkitty reitti ja uloskäynti, johon ohjaa säädösten mukaiset kyltit sekä opasteet, jonka kautta hätätilanteessa voidaan poistua rakennuksesta.</p>
Riski	<p>Riski on epätoivotun tapahtuman todennäköisyyden ja sen seurauksien tulo. Riski = Tapahtuman todennäköisyys * kokonaisseuraukset</p>
Riskianalyysi	<p>Saatavissa olevan tiedon järjestelmällistä käyttämistä vaarojen tunnistamiseksi sekä ihmisiin tai väestöön, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvan riskin suuruuden arvioimiseksi.</p>

Riskien hallinta	Johtamisperiaatteiden, menettelytapojen ja käytäntöjen järjestelmällinen hyväksikäyttäminen riskien analysoimiseksi, merkityksen arvioimiseksi ja niiden seuraamiseksi.
Riskin arviointi	Riskianalyysin ja riskin merkityksen arvioinnin kokonaisarvioinnin prosessi.
Riskin merkityksen arviointi	Toiminta, jossa tehdään päätökset riskien siedettävyydestä riskianalyysin perusteella ottamalla huomioon taloudelliset ja ympäristölliset seikat.
Riskin suuruuden arviointi	Toiminta, jolla mitataan selvitettävien riskien taso. Riskin suuruuden arviointi koostuu: taajuusanalyysistä, seurausanalyysistä ja niiden yhdistämisestä.
Sisälle suojautuminen	Uhka- tai vaaratilanteessa suojautuminen rakennuksen sisään turvalliseen paikkaan rakennuksessa.
Sosiaalinen media	Yhteisöllinen Internet-palvelu, joka tarjoaa pedagogisesti mielekkäitä ja tarpeellisia mahdollisuuksia opetukseen ja oppilaitosten toimintaan.
Suojautumisharjoitus	Harjoitus, jossa harjoitellaan uhka- ja vaaratilanteissa oppilaitoksen sisätiloihin tapahtuvaa suojautumista.
Suunnitelma	Jonkin asian tai toiminnon toteuttamista, kehittämistä ja arviointia varten laadittu asiakirja.
Säädös	Julkista valtaa käyttävän elimen antama yksipuolinen, velvoittava tahdonilmaisu eli määräys. Säädöksiä ovat esimerkiksi lait, asetukset, direktiivit ja määräykset. Säädökset ovat oikeudellisesti velvoittavia. Säädösten rinnalla on yleinen oikeuskäsitys eli kansan oikeustaju, joka

	<p>voi olla moraalisesti velvoittava. Säädöksille on ominaista arvojärjestys eli hierarkia. Ristiriitatapauksissa ylemmänasteinen säädös syrjäyttää alemmanasteisen. Lisäksi alemmanasteinen säädös voidaan antaa vain ylemmänasteisessa säädöksessä olevan valtuutussäännön nojalla.</p>
Tietoturvallisuus (tietoturva)	<p>Hallinnollisten ja teknisten toimenpiteiden avulla toteutettava tietojen, järjestelmien, tietoliikenteen ja palvelujen suojaaminen sekä normaali- että poikkeusoloissa.</p>
Toimija	<p>Henkilö, jonka tehtävänä on toteuttaa asetettu tavoite.</p>
Toimivaltainen	<p>Henkilö, jolle on annettu oikeus toimija asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi säädösten mukaisella tavalla.</p>
Turvainfo	<p>Lyhyt oppilaitoksen turvallisuuteen liittyvä tilaisuus, jossa kerrotaan oppilaitokseen liittyvät turvallisuusasiat. Info voi olla kirjallinen tai suullinen. Turvainfo suositellaan pidettäväksi jokaisen lukukauden alussa sekä erilaisten suurten tilaisuuksien yhteydessä.</p>
Turvakävely	<p>Kiertokävely, jossa tutustutaan oppilaitoksen toimintaohjeisiin, tunnistettuihin riskeihin, kulkureitteihin, turvavälineisiin ja kokoontumispaikkaan.</p>
Turvallisuus	<p>Tarkoittaa vaaran tai uhan poissaoloa.</p>
Turvallisuuskansio	<p>Kirjallinen tai sähköinen asiakirjakokonaisuus, jossa säilytetään turvallisuuteen liittyviä dokumentteja kuten riskienarviointilomakkeita, tarkastuspöytäkirjoja, turvallisuussuunnitelmia sekä muita turvallisuusaineistoja. Sisältörunko ja lomakepankki ohjaavat kansion rakentamista.</p>

<p>Turvallisuussuunnitelma</p>	<p>Suunnitelma, jolla pyritään edistämään kohteen tai alueen turvallisuutta ja ennaltaehkäisemään riskejä. Turvallisuussuunnitelmia laaditaan hallinnon eri aloilla kunnissa ja yrityksissä yhteistyössä mm. poliisin ja pelastusviranomaisten kanssa. Turvallisuussuunnitelma voi olla paikallinen tai alueellinen. Turvallisuussuunnitelmassa vahvistetaan yhteiset tavoitteet paikallisen turvallisuuden lisäämiseksi, rikosten torjumiseksi, liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja onnettomuuksien ehkäisyksi.</p>
<p>Turvallisuusviestintä</p>	<p>Tiedottamista laaja-alaisempi, toimivia ja etukäteen sovittuja viestinnän perusrakenteita noudattava tiedonkulku erilaisissa häiriötilanteissa muun muassa toimintayksikön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa, pelastus- ja poliisitoimen sekä muiden kunnan viranomaisten kesken.</p>
<p>Työsuojelun toimintaohjelma</p>	<p>Turvallisuuden ja terveellisuuden edistämiseksi ja työntekijöiden työkyvyn ylläpitämiseksi tarpeellista toimintaa varten ohjelma, joka kattaa työpaikan työolojen kehittämistarpeet ja työympäristöön liittyvien tekijöiden vaikutukset. Työsuojelun toimintaohjelman tulee sisältää keskeiset kehittämistavoitteet ja keinot, joilla töiden, työympäristön ja työyhteisön toimivuutta voidaan kehittää organisaatiossa.</p>
<p>Uhka</p>	<p>Tarkoitetaan vaaraa tai riskiä, joka uhkaa ihmistä tai hänen omaisuuttaan.</p>
<p>Vaara</p>	<p>Mahdollinen vahingon, uhkan tai onnettomuuden lähde tai vahingon / onnettomuuden mahdollistava tilanne.</p>
<p>Vaarallinen tapahtuma</p>	<p>Tapahtuma, joka voi aiheuttaa vahingon, onnettomuuden tai vaaratilanteen.</p>

<p>Vaaran tunnistaminen</p>	<p>Toiminta, jossa tunnistetaan vaaran olemassa, ja määritellään sen ominaispiirteet.</p>
<p>Valmiussuunnitelma</p>	<p>Suunnitelma, jossa selvitetään erityistilanteiden, häiriötilojen ja poikkeusolojen vaikutukset (uhka- ja riskianalyysi) organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen, mahdolliset (poikkeusolojen) erityistehtävät ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Valmiussuunnitelman laatijana kunnan tasolla ovat esimerkiksi kunnan toimialojen johto ja asiantuntijat (sivistystoimen/opetustoimen toimialajohto).</p>
<p>Varautuminen</p>	<p>Toimi, joilla pyritään turvaamaan yhteiskunnan eri toiminnot kaikissa tilanteissa. Se on valmiuden luomista toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi ja kriisistä selviämiseksi. Varautuminen on osa organisaation normaalia toimintaa. Kriisitilanteessa organisaatioita ei muuteta eikä uusia perusteta. Varautumisessa on huomioitava niin pienet tavanomaiset onnettomuudet ja rikokset kuin poikkeusolot. Omatoiminen varautumisvelvollisuus koskee kaikkia.</p>
<p>Viranomainen</p>	<p>Julkisyhteisön kuten kunnan, kirkon tai valtion, pysyvä toimielin, jolle on säädöksillä annettu toimivalta ja velvollisuus tiettyjen tehtävien hoitamiseen omalla toimialallaan. Viranomaisena voi olla yksi virkamies (henkilö) tai useampia virkamiehiä, jolloin käytetään nimitystä virasto tai laitos.</p>
<p>Väkivalta</p>	<p>Tarkoituksellinen itseen, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettu fyysisen voiman tai vallan käyttö, uhkailu tai niiden toteutus.</p>